

zeruko ARGIA

DAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

TOLOSAN 1973ko HAMABOSTALDIA

TOLOSA ETA BERE BAILARA HERRI BERRITZEN

Iaz bezalatsu, aurten ere Tolosako euskaltzaleek eratu dute beren **Euskal Kultur Hamabostaldia**. Maiatzaren 5etik 20ra izango da Hamabostaldi hau. Iazkoak benetako oihartzun bizia izan zuen Euskal Herri osoan, eta aurtengoa ez da seguru aski atzetik geratuko.

Gure irakurleei Hamabostaldi honen berri emateko, zuzendari arengana Axentxio Hondarzabal jo dugu. Lizardi Kultur Elkartearen zuzendari honek bait darama Hamabostaldi honen erakunde lana.

—Nork eratzen du Hamabostaldi hau?

—Eratze lana Lizardi Kultur Elkartek hartu du bere gain; baina, esan beharra dago, beste zenbait elkartetatik ere jaso dugula laguntzarik (Gure Txokoa, Urdira Txiki, Veleta eta abar). Hauetzaz gain jende asko da parte hartzen duena han eta hemen.

—Eta jakin ahal liteke norentzat egiten den Hamabostaldi hau?

—Uste dugunez, Hamabostaldiaren barnean bada gauzarik aski, kultur jardunaldi hauek denentzat erbatik interesgarriak izan dezaten. Hori uste dut dela Hamabostaldiaren alderik onenetako bat: programa nahiko zabala dela, alegia. Askorentzat egoki gerta litezke, esate baterako, abesti jaialdiak; goraxeagotik baditugu hitzaldiak, eta bion tartean beste zenbait gertaera.

—Baina hau dena Tolosako herriarentzat bakarrik pentsatua da, ala bailara osoarekin kontatuaz ari zarete?

—Bai, inguruko herrirentzat ere egiten da Hamabostaldi hau. Eta badakigu, gainera, gauza asko eta asko bidez ere bailarako jendearentzat izango dela, Liburu Azoka adibidez, gehiago bait dira kanpoko erosleak hemen bertakoak baino. Herrietako euskaltzaleei elkar-bide bat eskaini nahi genieke Hamabostaldi honekin.

—Zure ustez, zenbaterainokoa da tolosarren erantzuna, iazko zuen Hamabostalditik ikusi zenutenez?

—Esan dezagun lehenik, Tolosa, gainerako Euskal Herriko paretsuko herriak bezala, neurri handi batean erdalduna dela, euskalduna haren nahirik ere. Aje herrek da-

kazkien ondoezak ditu Tolosak ere. Hala ere Tolosa ez da erabat erdaldundu inguru euskaldun bat duelako. Tolosak bere inguruarekin bizi-batasun bat egiten du eta honela, bere osoan hartuta, Tolosak poliki erantzun zuen. Aurten ere, horregatik, itxaropen ona dugu.

—Goazen, ba, aurtengoarekin. Badituzue hamabost-hamasei egun zuen egitarauaren barnean. Nola laburtuko zenuke lan hori dena?

—Esan dezagun labur-labur hiru eginkizun motetan sailkatu dezakegula Hamabostaldi osoa: hitzaldiak, erakusketak eta jaialdiak. Horietaz aparte, herri-bazkari bat, herri-Meza, etab.

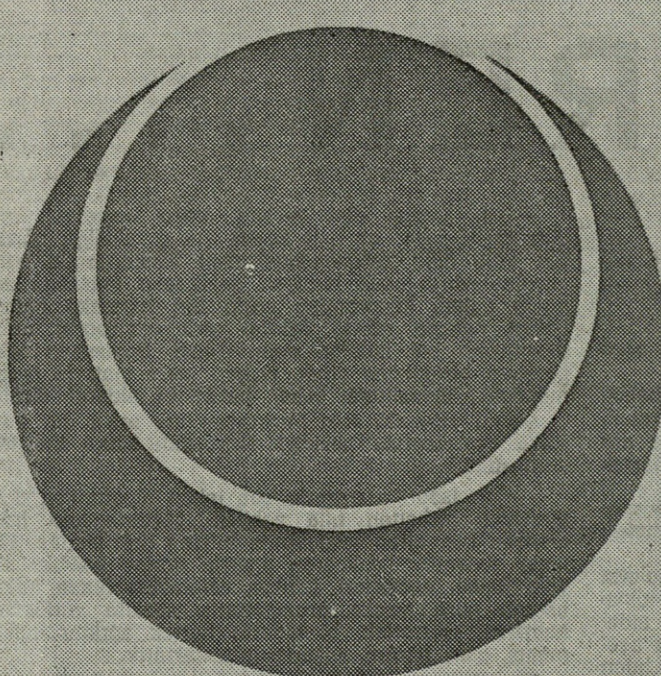
—Ikusten dudanez, baduzu hor zer kontu. Goazen hitzaldiekin. Nola eratu dituzue hitzaldi horiek?

—Aurtengo gaiak batez ere ekonomiarik lotuak datoz, ekonomiarik eta gizarte-historiarik. Honela, bi ekonomista izango ditugu lehenengo astean, Ramuntxo Kanblong eta Jenaro Garate. Hirugarren egun batean mahaininguruko bat izango da jendaurrean, erabilitako gaiak elkarriketa batean aztertuz. "Euskal ekonomiaren etorkizuna, euskal iparraldetik begiratuta" izango da lehen gaia; "Euskal Herriko Ekonomia, Merkatu Batura begira", bigarrena. Eta mahainingurukoan hori dena birrikusiko da. Bigarren astean Mikel Ugaldek langileriaren historia aztertuko digu, batez ere Euskal Herria gogoan duela. Xabier Unzuetazagak Gipuzkoako Hirigintzaren arazoa aurkeztuko digu eta Xabier Kintanak euskeraren batasunarena.

—Eta jaialdietatik, zer-nolakoak eratu dituzue?

—Maiatzaren 5ean dugu lehenbiziko jaialdia. Egun hontakoan

TOLOSA 1973
MAIATZA: 5 - 20

EUSKAL KULTUR
HAMABOSTALDIA

ARTE ERAKUSKETA - EUSKAL FILMAK -
ANTZERKIAK - ABESTIAK - LIBURU AZOKA -
DANTZARIAK - HITZALDIAK - BERTSOLARIAK

zarautarrak izango ditugu animatzaile. "Oleskariak" taldea izango da kantari eta horrekin batean Zarauzko Ikastolako haur talde batek parte hartuko du. Hurrengo

NON ZER		
● AIERBETIK BIARNORA	Larresoro	3 garrenean
● EGUN EGUNEKO	Ibargoiti	3 garrenean
● IPAR AMERIKAREN ERASOA	Elustondo	5 garrenean
● TREBIÑO		6 garrenean
● ON KOSME, ZERRI-SALBATZAILLE	Arostegi	10 garrenean
● ELIZA INSTITUZIO (1)	Arregi	11 garrenean

larunbatean, berriz (maiatzaren 12an) "Oskarbi" taldea izango dugu geure artean. Baina, talde hauekin nahasian, bi jaialdiotan bakarkako kantariak ere izango di-

ra: Pantxo, Pello, G. Knörr, La-boa, Zabala, Harze anaiak, etab. Dantzari jaialdia izango da beste jaialdi nagusia; zazpi talde izango dira: Oinaz (Oinati), Bitxintxoak (Ziburu), Atarratzetik Etxahunen taldea, San Migel Arretxinaga (Markina), Mutil Dantzariak (Aizkun), Udaberri (Tolosa) eta Gasteiz Taldea (Gasteiz).

—Iazko Erakusketak leku oso apartekoa izan zuten. Zer esan zenezake aurtengoez?

—Pintura Erakusketa bat izango da aurten ere. Berrogeita hamar bat artistak parte hartuko du Erakusketa hortan. Uste dugunez, iazkoaren paretsukoa izango da. Benetan bizkortu nahi genukeen beste Erakusketa, Euskal Liburu eta Diskaren Azoka da. Dakigunez, iazkoan argitaldaria nahiko pozik joan ziren eta horri eutsi eta gora bultzatu nahi genioke.

—Ikusten dut luzetxoa dela hemen orain emateko, baina aipatu nahi ahal duzu Hamabostaldiko programa hortatik besterik?

—Bai, noski. Hilaren 6an estrepadak izango ditugu. Navarra, sus cuatro estaciones filma. "Tolosa Saria" emango da. Txistularien kalejirak. Nestor Basterretxeak diapositiba bidez euskal artista sail baten obrak aurkeztu eta esplikatu ditu saioaldi batean...

Holako lana daramazuenok irabaziz duzue noski erantzun on bat. Eta, hori gora-behera, ematen edo eskaintzen dituzuenok badituzue jendea nola erakarri. Bihoaz tolosar hauentzat gure txaloak. Tolosara arte, ba.

ERRIALDE

NERE BORDATXOTIK

Aurrez aginduta gendukan bezela, an izan gihan Azpeiti'n, "Agite" ta Latasa'ren arteko neurketa ikusten.

Gauzak diran bezela agertzea gustatzen zaigu, ta egia esan, ango norgeiagoka ezna gure gozkoa izan.

Egiten danean egiten dala esan bear da, ta egiten ezta-nean, ezala egiten. "Agite" ta Latasa'k etzuten lanik azaldu.

ear baiño geiago korritu zuen erlojuak.

—o0o—

Ueurrketa estua izan zan, baiña grazi gabeko neurketa.

Egur gogorrek ziran "Agite"-renak. Konporme ontan.

Latasa'k plazaratu zituenak, ordea, etziran artarainoak. Legzko ta galgako enborrak ziralara aitortu bearra dago.

Au onela izanik, nolatan pasa zuten ainbat denbora?

Azpeiti'ko marka, oso marka exkax eta aula da. Aitatzetik merezi eztena.

Erlojuak da inor engañatzen eztena.

Ta, igandean, azkarregi ibili zan erlojuak; edo mantsoegi ibili ziran aizkolariak. Azkeneko au egia.

—o0o—

"Agite" azpeitiar gaztea ondotoxoz geiago zala uste genduen.

Zerbait gertatu zitzaion, bear bada, gorputzak gorabera aundiak ditu-ta. Baiña lanik etzuen azaldu; aizkolari maillarik etzuen erakutsi.

Asko gustatu zitzaigun bere erritar "Urretaren" kontra jokatu zanean. Igandean, oso gutxi.

Jo ta jo, errukirik gabe aritu zan, baiña aren aizkora bide gutxian joaten zan egurraren bitzean. Indar gutxi agertu zuen; kolpe ariñak, kolpe axalak. Egurrei ezin erasan.

Zulorik ezin egin; gaitzik eta pikardirik gabeko kolpeak.

Ariñegia da "Agite", izan ere, aizkolari onenen taldean jartze-ko.

78 kilo bere pixua. Pixu polita beste zenbait deportetarako.

Aizkorarako txikiagia. Onenen maillan ibiltzeko, batez ere.

—o0o—

Jende asko zan Azpeiti'n; oso sarrera bikaina.

Dirua parregarri egon zan "Agite" irabaztunaren alde.

"Eun berrogeiri", jokoa asi baiño minutu batzuk lenago. Izan zan bolara bat "eun amabosti" jarri zana ere.

Latasa joan zan aurretik bide askoan. Latasa egurrik gozotetan, berak eramandakoetan asi zan lanean, eta "Agite" egur gogorretan.

Latasa'k zortzi kana-erdiko ebaki zituen "Agite" zazpi ordurako.

Enbor baten bentaja kendua zeukan. Korredoreak, alare, "eun berrogeiri", otsegiten zuten "Agite"-ren alde.

Jokariak ikusten baizuten Latasa egur ondradutan ari zala, ta traketsetan, "Agite".

Gero, tokiz aldatu ziranean, "Agite" egur ondratuetara pasa zanean, egin zuen baiño askoz geiago egingo zuela uste zuen jendeak.

Ortan izan zan okerra.

—o0o—

"Agite"-ren erakuslea: Saralegi, leitzarria.

Botilleroa: Ituarte, leitzarria, baitere.

Latasa'ren erakuslea: Mindegia lenengoa.

Botilleroa: Mindegia bigarre-na.

Igandeko lana, puntako aizkolarietzat, aizkolari onenentzat, ordubeteko lana zan, oker

aundi gabe. "Arria" bigarrenak (berak aitortu zigunez), ordubete-ean ebakiko zitukean.

"Agite" irabazleak 80 minutu ta 36 segundo bear izan zituen. Latasa gaitzailleak, 81 minutu ta 24 segundo.

Onekin adierazia dago dana. Etzuten lanik egin, eta itxasoa mendia dala esaten ez gera ari-ko.

Uste baiño askoz joko estua-koa izan zan, baiña joko txarra; kalidade gutxikoa. Aspergarria gainera, ikuskizun luze-kiak izaten diran bezela.

—o0o—

Bostetik bostera dihoaz denbo-rak.

"Agite" irabazleak: Bost kana-erdiko, 18 minutu ta 23 segundoan.

Amar kana-erdiko, 37 minutu ta 10 segundoan.

Amabost kana-erdiko, 59 mi-nutu ta 59 segundoan.

Ogei kana-erdiko, 80 minutu ta 36 segundoan.

Latasa gaitzailleak: Bost kana-erdiko, 14 minutu ta 25 segundoan.

Amar kana-erdiko, 33 minutu ta 40 segundoan.

Amabost kana-erdiko, 56 mi-nutu ta 7 segundoan.

gei kana-erdiko, 81 minutu ta 24 segundoan.

Denborak ondo lagundu zuen. Laiño zakarrak zerrualdean, baiña eguzkia lanerako gogotsu, trabarik etzuen tokian.

Latasa'ren pesta bukatu da. Aparteko aizkolaria izan da, baiña gaur, garai bateko Latasa'-ren itzala besterik ezta. Lagun txarrak dira urteak. "Agite" berri, derrigor izan bear zuen zerbait ondorez edo oker. Bestela ezin pasa ainbat denbora egur-reen gainean.

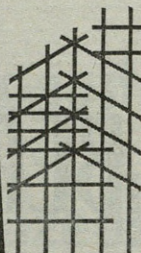
BASARRI

zure etxea USURBILEN

sarrera
50.000 pezetan

ordainketarako erreztasun osoz

- ATXEGA-ALDE
- Gipuzkoan urigintza egokienean
- Lareun etxe bizi-za berriak
- Orain duzu etxe bizi-za egoki-ena aukeratzeko garaia.
- Bai astelen eta ostiraletan arratsaldeko 4-6,30 an, Etxebeste Kalean, 5-2.º
- Ikus maketak aureski kutxa probintzialaren etxean Donostiako ofizietan ere edozein egunetan bear duzun argitasun edo informaziorik jaso zenezake.

CSC

CONSTRUCTORA SOCIAL GUIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA

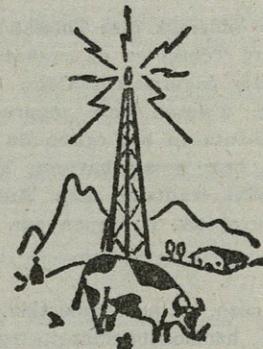
Prim Kalean, 14-2 garrenean
Urrutizkiña 426906-429942
DONOSTIA

C. A. P. n.º 106.527/3

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurreerki Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikari
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

(11 gn orrialdean asiera)

ELIZAREN

—Asko ahal zineten Añamendi honuntzko jendea?

—Donostiatik bahuen autobus bat; beste bat, bazekiat, Irundik joan zela; Bilbaotik ere ba omen huen beste bat.

Madridetik, Andaluziatik, Burgostik.

—Eta elkarrekin, ezer gauza berezirik egin ahal duzue? Nola? Eukaristia, hitzaldiak...?

—Bai, izan genitien geure batzar txikiak; baina, ez zegoan guretzat giro egokirik memento horretan. Eukaristia ospatu nahi izan genian aparte; ordua ere jarrita genian; baina kriptara joan ginelarik, italiarrak ari ituen beren otoitzean.

—Ez ahal zaik iruditzen, iluminismo edo lilurakeria askorako arriskua dagoela elkarriketa honetan zehar aipatu duan giro horretan?

—Han ikusi nuena barruan ongi sartua gelditu zaidak, nahiz bere akatsak izan. Batetik, han dinamismoa jatorra nabari duk, mundu zapalduaren aldeko dinamismoa, eta elizkizunetan debozio handia agerihu en. Esaterako, Bazko egunez, eliz-jaia ez huen elizako abesti-saio hutsean geratu; kanpoan abesten jarraitu ziaten; ez zegoan lotsarik, ez itxurakeriarik; jendeak naturalki adierazten zian bere barneko poza. Gaua sartuaz gero, hantxe jarraitu hituen eliza inguru-ruan abesten, inguru-rua alaituz. Lilurakeria? Zerbait baliteke. Baina, zer duk sinesmena? Ez ahal zekarrek bere ondorio bezala barne poza?

—Konpromiso bizirik ba ahal dik jende horrek? "Nebulosa" antzeko zerbaitetan ez ahal duk gelditzen guztia? Alegia, ez ahal zaik iruditzen guztia honetara mugatua gelditzeko arriskua badela: edota munduaren etorkizuna ez dago gure eskuetan eta "kontestazio" maila hutsean gelditu, edota hau eta hori egin behar litzake eta ezer ez egin?

—Batzuk konpromiso bila joan dituk noski. Ez denak. Zaila duk, hainbeste jende biltzen denean, denak konpromisorako biltzea. Ezinezkoa. Baina, Taizéko mugimenduak giro bat sortu dik; giro horretan bizi duk haruntz doan gazte jendea. Eta bertatik aterako dituk gero konpromiso zehatzago batetan sartu nahi izango dutenak. Eta esan behar diagu, Taizé-ko mugimendua munda osora zabalduta dela, eta inolaz ere, gazte taldeak samaldaka datozela bertara nona-hitik. Zertara? Zergatik?

—Zer derizkiok Boquen eta Taizé arteko arazoaz, orain dela zenbait hilabete harrotu zen arazoaz alegia. Ez zaik iruditzen egiazkoago bidea Boquen-goa: alegia, gai bat hartu, eta hari buruz erabaki konkretu bat hartu?

—Bai. Entzun diat zerbait arazo horretaz. Ezin diat garbi esan; ez bait zekiat gauza handirik horretaz. Egia duk; Taizé-n ikusi nian ikasle jende hura «kontestazio» maila hutsean gelditzeko emanago zegoela agian, konpromiso serio bat hartzeko baino. Baina, esango nitek, Taizé-n giro bat sortu dela, dinamismo bat ikusten dela. Agian, Boquen-en konpromiso bizigokoan dituk. Halere, uste diat, bi mugimenduak, errealitate bakar baten bi alderdi direla.

—Eta, azkenik, zein burutapen sor erazi dik Taizé-ko esperientzia horrek? Gazteriak Eliza sinesten ahal dik?

—Han jasoriko esperientzia lehen aipaturikoa duk. Gazteria zerbaiten bila zebilek. Materialismo handi-enean bizi diren nazioetatik biltzen duk jendea. Eta ikusi dudanez, Jainkoaren egarria oraino bizi-bizi zego-k. Baina, gazteriarri Jainkoa adieraztea hutsa huke, hemen gure arteko prolemetatik ebakita aurkezten balitzako. Gazteriak, bi alderdi horiek aurkitu dizkik mendi gain hartan, elkarrekin uztarturik.

Ez nitek ausarta izan nahi; baina, negok, Taizé-ko giroak edo antzekoak bakarrik irabaz lezakeela gazte-ria. Eta hemen, Euskal Herrian, gure artean, bagenik-monastegi edo antzeko zerbaiten beharra, hala-ko giro bat sortzeko.

—o0o—

Horrela eta maliziazko begi-keinu batez bukatu nahi izan du nere elkarriketariak bere saioa. Esan nahiez bezala, dena ez dela paperean ezartzekoa. Esan nahiez bezala, gure artean ditugun monastegi eta bestelakoek badutela zer ikasia eta egin.

Eta beraren begi-keinuak haxe gogarazi dit; Con-gar aitak nonbait dioena: monastegietan, askotan, ateak zabal-zabalik dituzu, baina haruntz doanak, nahi lukeena ez du aurkitzen, hots, pertsona irekia izatea.

Izan ere, gertatzen bait da, zabaltasun handia izan kanpotik, eta barnetik trikuia baino itxiagoa izan.

Gaurko txosten hau luze samar joan zaidalarik, horretan utziko dut. Azter bitza irakurleak berak el-karriketa natera diren puntuak; asko hondo sama-rretik begiratu beharrekoak.

AMUNSA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolako 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiñak:

Landolako 67 17 04

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

NORK KUKURRUKUiiiiiii

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Unibertsidadea eta erria

Ostera, Gipuzkoako Unibertsidadearen jirabiran gabilta. Zenbait jende eta zenbait elkarte hontaz arduraturik eta lanean dOabiltza. Denon jaki bihurtu da.

Gipuzkoak Unibertsidadea behar du, noski baino noskiago, ezaizirik gabe.

Euskalduna jende kementsua, trebea eta industri sortzailea da. Jende eskolatua eta bai profesio-mailan eta bai unibertsidade-mailan aurreratua gainera.

Hau guztia Unibertsidadea sortzeko aukera-maukerako giroa noski. Bai jakintza aldetik eta bai teknika aldetik hemengo gizona jasotzeko Gipuzkoari eta Euskal Erri osoari eta inguruko beste Erriek etorkizuna asko itxuratuko lieke.

Eguzkia bezain argia iruditzen zaigu hau guztia, zalantzarik gabekoa. Baina itzek askotan lausotu egiten gaituzte. Gertatzen dena izkutarazten digute.

Zerbait arrigarria gertatzen da Gipuzkoarako Unibertsidadea eskatzen den bakoitzean. Arrazoi berdinak ipintzen dituzte bi ertzetan dauden gizonak. Hauxe aipatzen dute batipat batzuek eta bestek: "Ikasle asko dago Gipuzkoatik Unibertsidadeetan. Gastu aundia du etxetik kanpora ikastera joan behar honek. Diruz urri dauden etxeetako gazteak nahiz eta buruz azkarrak izan ez ditezke Unibertsidadea el". Arrazoi aundiko egia. Baina egiazko arazoa alboan uzten dugu.

Zer Unibertsidade eskatzen da? Profesio batean, dirua eman-gu duen langintza batean, lan egiteko baimena emango duen titulo-agiria eskuratzeko Unibertsidadea, noski. Honela, dezaketenek, gehiago izan dezaten erabiliko dute Unibertsidadea eta ez dutenak, gero eduki dezaten elduko dira bertara.

Baina bide hontatik Erria lehenean geratzen da, Unibertsidadetik gabe. Honela, ustel gertatzen erriaren ustetik biziena, ase gabe Erriaren egarrik nabarmenena gai hontan.

Gero eta garbiago ikusten da Unibertsidadeak Erriari lotua egon behar duela. Dagoen gizartean txertatua eta itsatsia. Baina "edukitze" aldetik artzen badugu, dutenak eta eduki nahi dutenak, Unibertsidadea gizartetik aterako dute. Bide hontatik, gizartearen bizkarretik edukiko du duena, Unibertsidadeko jendeak.

Bere arazoak konpontzeko gizarteak sortzen duen lekue da Unibertsidadea. Dauzkanez erantzuteko ez ezik gertatuko zaizkion aurrea artzeko ere bai ezaizirik gabe. Unibertsidadea ez da ikastetxe bat, ez da gero langintza batean lan egin dezan ikastetxe batzuek egiteko etxe bat. Unibertsidadea, kokatua dagoen lekuko gizartearen arazoak aztertzeke ikastetxea da, aurkitzen dituen korapiloak askatzeko gaitzen duen lekua.

Itzen esanahia, itzen balioa jakin behar da, baina ez ditzake "anglosajoi" moldeaz ballaturik Unibertsidadea eskatu. Ez da behin ere Unibertsidade izatera elduko ikastetxe Nagusien andana bat.

Unibertsidadetik ez duen gizarteak beti auzora eskean ibili beharko du, arazoen erantzunaren eskean. Hauxe da oharkabeen morroi izateko biderik onena, maiatzargoan bizitzeko erarik aukerakoa. Hau bera gertatzen da Unibertsidade izeneko ikastetxe eta Fakultadeak edukiarren.

Ez dute ezertxo ere balio zenbait jenderen aukera egin behar denean halako eta holako Unibertsidadean ateratako tituluek. Ez dira aintzakotzat artzen. Beste horrenbeste gertatzen da espezialidade bat tajuz egin nahi denean: Unibertsidadez aldatzen dira ordurarteokan ateratakoak ezereen izenik ez duelako. Zerbait izan nahi duen guztiak Unibertsidade obeagora aldatu nahi izaten du. Nola-halako Unibertsidadea daukanak profesio jakin batean lan egiteko tituludun jendea izango du eta bestela irabazteko bidea. Baina Erri horrek, gizarte horrek, ez du Unibertsidadetik.

Horregatik Gipuzkoarako Unibertsidadea eskatzen dugunean ez dugu gizarteko talde batek dirua aurreratzeko leku bat eskatzen, Gipuzkoako arazoak zuzentzen lagunduko duen Unibertsidade bat baizik.

Baina Gipuzkoak ez ditzake, bere arazoak, inguratzen duten Probintziatetik aparte konpondu, beste Probintziatiko arazoei kantramilaturik bait dauka.

Unibertsidadea, perritxikuak bezala, zuhaitz bakoitzaren azpian edukitzea, titulu fabrika edukitzea da. Eskualde bakoitzeko Egiazko Unibertsidadeari erantsitako Fakultadeak, han eta hemen, daukan Unibertsidadeak bakarrik erantzun dizeaieke kokaturik dagoen Erriko arazoei.

AIERBETIK BIARNORA BI IPARTARREN IKERKETAREN ARGITAN

Baionako bere etxean ikusi berria dut Jacques Romatet kondairagile gaztea. Mahainaren atzeko pareta ia osoa bi liburu-alasek estalirik, bion arteko hutsunean mapa bakar bat ageri: Euskal Herrikoa. Romatet baionarrak, 28 urte, ez daki euskaraz, eta argi-eta-garbi aitortu dit zinez senditzen duela: «laguntza baliosa izango nuke, besterik ez balitz ere, neure kondaira-ikerketan».

Etorkiz baionarra osoki, Baiona kaskoinaren seme duogu Romatet: ez bi gurasoek, ez lau aiton-amonak, zekiten euskararen arrastorik. Baionan, kaleko hizketari dagokionez aspaldidanik eraldun, bi etorki baitagoz: euskalduna bata, kaskoina bestea.

Gascogne-ko kondairak kilikatzen du Romatet; honen barruan Ipar Euskal Herrikoak kilikatzen du bereziki; eta euskal sail honen barruan ere, euskaldun kondairagile ospatsu batek erakartzen du: Arnaut Oihenartek. «Iparraldeko Euskal Herriak inoiz eman duen intelektualik handiena», Romateten ustez.

Kondaira Maisutza izanagatik ere, ordea, «marginalismoan» ari zaigu Romatet; ez baita euskal jakintza-aren baranoan bakarra! Oihenarteren paper GUZTIEN ikerketa OSOA egin nahi lukeela esan dit hasipenetik beretik. Nola? 20.000 folioz osatutako 23 liburu gaitz aztertutako behar lituzke horretarako, «erdiak guztiz ezezagunak». Paris-ko liburutegiaz gain, Auch-ekoak, Pau-ekoak, eta abar, miatu beharko lirake. Oihenarteren irakurpena, artikulu honekin batera datorren fotoan ageri den bezala, ez da batere erraza. «Aski ohitua dela» dio Romatetek; baina folio guztien azterketa-lana burutzeko, noski, denbora guztia behar lukeela urte batzutan barrena. Nork ordainduko? Paris-ko C.N.R.S. delakoari, E. Goihenetxeren laguntzaz, eskabide bat egina dio; baina gaurko erantzunik ez: badute beste helbururik Parisen. Eta gure Oihenarte gaitza-aren azterketa gelditu. Hots, Goihenetxe irakaslearen ustez, dudarik ez dago paper multzo eskerga horren ikertzenaren sakonki aldatuko lukeela euskal kondairaren ardatza. Zuberoako Sindikoak, olerkariak, atsotitzen biltzaileak, euskal poesiarren teori-gizonak, kondairagileak eta Fernando V.aren salatzaile aurtak hori eta gehiago merezi luke. Denaz gain Dihenarte ez baitzen eliz-gizona, ez etorkizko aitonseme, baina herri xehetik sortutako euskal intelektualak.

—oOo—

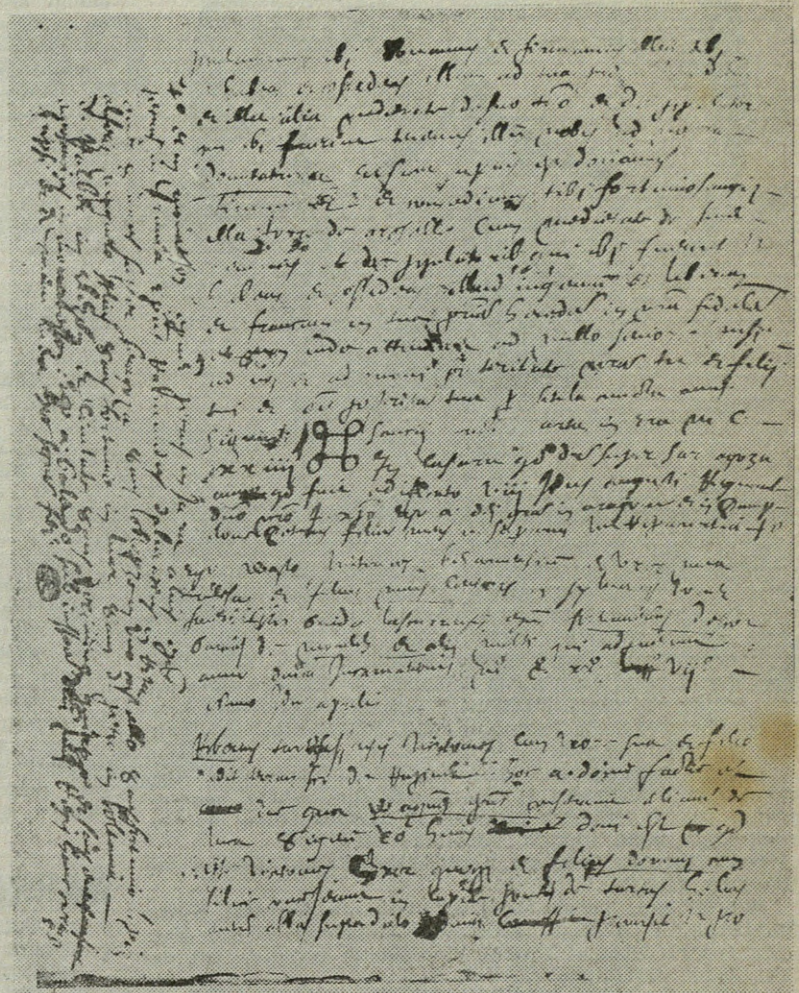
Ulertuak dituen dokumentu batzuri irakurri dizkit. Sancho izena, «Sanza» edo «Santz» irakurtzen da askotan; Nafarroako hiriburua «Irunia» agertzen da; eta Zuberoari buruzko paperetan «Jauna» hitza irakurtzen da, bere horretan, Larrañeko Garzea de Lassaga de Xauer aipatzean (Exaberriko Latsaga?); baita «Andregia» hitza (1178an). Goihenetxek dionez, bestalde, Garzea eta Gaztea gauza bera da antzinako dokumentu zahar batzutan.

Baina Aragoa Garaia buruzko paperekin txunditu naute gehienik. Sauvelade-ko beneditarrek, gonbarazio batera (Sauvelade hori Biarnon dago, Lacq-en ondoan), harreman handiak zituzten Erdi-Haroon Zuberoarekin eta Aragoa Garaiarekin (Jaka eta Aierbe eskualdeekin, alegia). Hots, Romatetek irakurri dituen dokumentuetan, orain dela hirurehun urte Oihenartek berak bere eskuaz kopiatutik, eskualde hori OSOKI EUSKALDUN agertzen da.

Hona hemen Aierbek Sauvelade-ri egindako emaitza batetan 1136an agertzen diren emale izenak:

Eximino Garzes de Astaun
Eneko Lopez Maiordomus
Santxo Fortunonis de Exabirra
Eneko Azenariz
Santxo Blask
Santxo Xemeon de Araus
Eximino Fortunonis Alferriz.

Emaitza hau «Osca»-n sinatua da (Hueskan); eta horietxek diria, Aierberen izenean, sinatu zuten BERTAKO HANDIKIAK. Handiki izanagatik ere, eta idazkera hori oso txarra eta desegokia izanagatik ere, nabarmen nabari da izenen euskaltasuna, ilaran, eta zalantza-izpirik ez uzteko eran: Astaun, Garzes,

Oihenarteren esku-izkribu bat

Eneko, Exaberri, Azenariz, Belasko, Semeon, Araoz, Alferriz.

Hots, Aierbe hori Iruietik Ekalderruntz 150 km. tara dago, eta Oskatik Mendebaldearantz 28 km. tara bakarrik. Oihenarteren agiri honen alde mintzo dira, bestalde, inguru hailetako leku-izenak: Aierbe brea (Aiherra hor dugu, Baxenabarreko mugan); Biscarrues (eusk. Bizkarroz, Bizkargi bezala); Aragües (eusk. Araoz, Oinati ondoan bezalaxe); Ardisa, Eskoain, Arascues (eusk. Araskoz), Loarre, Osia, eta beste mila.

Irakurleak dakikeenez, orain dela hamar urte dokumentu argitsu bat aurkitu zuen Irigaraiek: XV. mendean gutxienez, debekaturik zegoen Hueskako azokan «bascuencz» mintzatzea. Oihenarteren izkribuen argitan, nabarmen agertzen zaigu debeku horren kaka: Aierbeko eskualdean gutxienez, euskara izan da bertakoen mintzaira uste genuen baino beranduago arte.

A. San Sebastian-ek zal gauzka. Eta kezka eta atzerpide hauek eragile abiatu bide da ere orain Lacasta jauna, Jaka-tarra jaiotzaz eta euskaltzale sutsu.

Batak eta besteak hemen gaituzte hirrikan, zer aurkituko zai, eta berri harrigarriaren segurantzian.

—oOo—

Biarnori buruz zer aurkitu duen galdetu diot orduan Romateti; eta erantzuna hau izan da: «la trace basque n'est pas aussi frappante en Béarn qu'en Haut Aragon» (= euskal azterna ez dela Biarnon, Aragoa Garaian bezain nabarmen eta harrigarri).

Hots, Biarno Garaia buruz behintzat, hauxe iruditzen zait sineskaitzena. Zeren-eta beste ipartar batetik, Euskaltzaindiko buruorde den Haritzelharrek hain zuzen, beselako azterna argitsu bat aurkitu baitigu berriki.

Eskualtarrak, jakina denez, biarnesak izanik ere, euskaldunak dira; Inhasi-n (erd. Féas), inguru hailetako ene lagunek diotenez bederen «hirutarik biak» dakite euskaraz; eta gauza bera Landa ondoko Sarraltzune-n (erd. Barlanes).

Haritzelharrek besterik eta harrigarriagorik aurkitu du; eta argitara duen dokumentua ez da XII. mendekoa, XIX.koa baizik (ikus haren «L'Oeuvre Poétique de Pierre Topet Etxahun, 1970, 502-503). Eskualako dokumentu hori hemen oso ki ezi emanik ere, hona hemen gure gafari buruz irakur dezakegun:

«Séance du Conseil Municipal du 28 avril 1861.

Le Conseil Municipal...

...vu que 113 (paroissiens) des hameaux de Géronce et d'Aramits ont toujours recours à M.le desservant d'Esquille pour leurs besoins spirituels pour la raison qu'ils ne savent parler que la langue basque...».

Jeruntzen eta Aramitzen, beraz, duela ehun urte gutxienez baziren oraindik euskaraz baizik ez zekiten biarnotarrak. «Oraindik ere» diot, eta hala da; leku-izenak eta urriegi diren dokumentuak euskararen ATZERAKADAREN lekuko baitira Biarnon, eta ez alderantziz.

1861ko paper horrek berak, bestalde, Eskialako apaizaren eskuetan jartzen ditu Oloro-ko Senpere hauzoa (St. Pée), baita Inhasi eta Arhantze herririk (erd. Féas eta Ance), hirurok betidanik Biarnoko parte; eta lerroen giroan soma daittekeenez, hein batez bederen, gaur hartan euskaldun. Gaur arte, gonbarazio baterako, Bidaxuneko hauzo bat euskalduna izan da (erd. Bidache), baina alderantziz Oragarrako beste bat (erd. Orègue) kaskoina.

Haritzelharrek eta Romatetek aurkitu dituzten dokumentuek, horretara, gertakari hits eta ezagun bat erakusten digute berriro: lerroen artean bilatuz, paper zaharretan hausnartuz, hitzediz esandakoak argituz, arrastaka ibiliz, bazterturik, ostikaturik, analfabetismo osoan kokaturik, ezindurik, beti isilik, Aita Agirretxek berriki oso egokiro aipatu dituen azken zapalduak ageri direla behin eta berri: euskaldun hutsak. Euskaldun soil horiek, gizarjoen azken zolan somatzen ditugu ere Jeruntzen, Aramitzen, Inhasin, Aierben, Jakan. Beren herrian bertan azken paria bihurturik. Baita geuk ere Euskal Herri-tzat jotzen dugun eskualdetik at. Betidanik «odd» eta korotz, ukaturik jaio, ukaturik eta lotsaturik hazi. Kondairatik at bizi, mendarte galdu urrunetan akitu, ukaturik zahartu, eta ukaturik eta mesprextaturik hil. Horra patua. Kaliforniako azke indioak bezalaxe.

Horra hor ilunpeetan hislatzen de negia garratza.

Hora hor zer den eta zer izan den gure arteko «harki» ustelek jasan ezin dezaketene «euskal racismo» beldurgarria!

Hain beldurgarri non, kriseilu bat eskuetan, bilatu behar baititugu gaur, bazterrak harrotzeko beldurrez, haren arrasto ezabatuak.

LARRESORO

ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan 300 pezeta
Korreo batasunetako errietan 350 pezeta
Atzerrietako beste errietan 370 pezeta
Aldez Aurrez galdetu

Salmetan (ale bekoitzea) 7 pezeta

Irakurleak:
«Graficas Navasas»
A. Adoan, 1 IRUÑEA
D. L.: NA. 80-1969

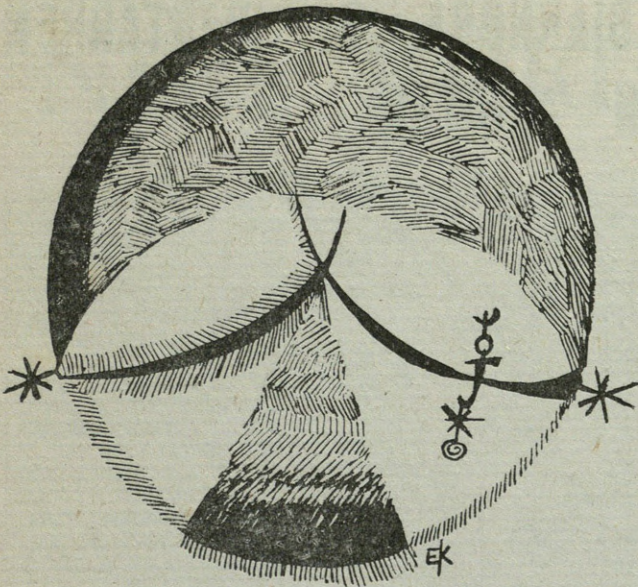
**Egun
Egunekoa**

Xori habia-gabekoak.

Udaberriaren lehen printze-kin batera, Nafarroako herri batetan, egunerokoak dionez, neskato-mutikoez xoriei habiak ezarri dizkiete.

Mundu aldrebestu hontan, animaliek gizakiak baino zorion handiago dukete. Hain zuzen ere, nork ezarriko habiak iheska dabilen hainbeste gazteri?

Daniel Ibargoliti

TOLOSAKO HAMABOSTALDIA Lerro hauk argitaratu du, Tolosan hasiko da EUSKAL KULTUR HAMABOSTALDIA. Maiatzaren 5ean, hasi eta hilaren 20ra, arte iraunen du, era guztitako saiok eskainiz, egungo euskal kulturaren agerpen aberats bat azaldu nahirik. Hona hemen lehen asteo progama, labur labur:

Hilaren 5ean., arratsaldeko 4,30etan., San Frantzisko ibiltokian, Euskal Liburu eta Diskuren Azoka. Egun berean, eta gaueko 10,45etan., Beotibar Pelotalekuan eresi eta kanta jaialdia, Zarauzko haur kantariak, "Oieskariak" eta Pantxo eta Pello bikotea.

Hilaren 6an., goizeko 11,30etan., Zabala jauregian, Euskal Artearen Tolosako II Erakusketa. Erakusketa honetan egungo euskal artistarik ezagunenak azalduko dira, eta Hamabostaldi osoan irekierik jarraituko du.

Egun berean, goiz eta arratsaldean, Euskal Liburu eta Diskuren Azoka.

Hilaren 8an., arratsaldeko 8,30etan. eta Aurrezki Kutxa Munizipalaren Aretoa, Ramuntxo Kanblong Euskal Ekonomiararen etorkizuna: Euskal Iparraldetik begirada bat delako gailaz mintzatuko da.

Biharamunean, asteazken arratsaldean, toki eta ordu berean, Jenaro Garate ekonomilariak Euskal Herriko Ekonomia Merkatu Batura begira aztertuko du.

Ostegunean, arratsaldeko 8tan., Gurutz Ansola, Ramuntxo Kanblong eta Jenaro Garate jaunek jendaurreko elkarriketa bat osatuko dute Euskal ekonomiararen gaurkoaz eta etorkizunaz. Moderatzaile, Baleriano Bakaikoa jauna.

Hilaren 11an., arratsaldeko 7,30etan. eta gaueko 10,30etan., Leidor Zinemaren Nafarroa: Lau haroak deritzan filma.

Hilaren 12an, azkenik, goizeko 10etan. eta Leidor Zinemaren bertan, Nafarroa: Lau haroak izeneko filma aurkeztuko da berriz, baina haurrentzat propio eraturiko saio batez.

Gauko 10,45etan., "Oskarbi" taldea, Mikel Laboa, J. M. Zabala, Gorka Knor eta Harza anaiek, Beotibar Pelotalekuan eratu den jaialdian parte hartuko dute.

BESTE ZENBAIT BERRI Irakurleak dakikeenez, eratzten ari da Tolosan bi hizkuntzako Antzerki Lehiaketa. Euskarazko bost taldek hartu du parte, eta gaztelaniako sei. Azken saioa maiatzaren 9an, izanen da, Urnieta "Egi-billa" taldeak Inaki Begiristainen "Kiretsa dario" antzerki lana aurkeztuko duelarik.

● M. Soledad Erbiti Nafarroako Ikastoletako zuzentzaile izendatu berria izan da. Erbiti andereñoa Ultzaman jaioa dugu duela 31 urte, eta maisutza eta Lege-ikasketak eginak ditu. Aurrerantzean bere zereginik bereziena Nafarroako Diputazioaren babespean ari diren Ikastolak zaintzea izanen da, andereñoi laguntzea eta, hitz batez, bi hizkuntzako heziketa eta irakaskintzari dagokion arazo guztiez erabat arduratzea.

Dagieneko hamazazpi dira Nafarroako Ikastolak, eta, horrez gainera, beste hamabost herritan euskaraz irakatsi ohi zaie nagusiei. Badu, ba, zereginik gure ultzamarrak.

● Tafallan, eta bertako dantza taldea antolatzaile delarik, eratzeko da ekainaren lehenengoetan Nafarroako dantza guztien ageraldi bat. Erriberako nahiz mendialdeko dantzek parte hartuko omen dute, eta oraingoz hitza emana dute Otzagabia, Iribas, Leitze, Luzaide, Imoz eta Iturengo taldeek.

● Mahai gainean dugu ere albiste nahiko bakana. Eta bakana delako ematen dugu, ez gusterik. Ezkontza adiarazteko txartel hoitako bat da eta honela dio, hitzez hitz: "Krutwig-Sagredotar Federikok, Lovaniako eta Pariseko Unibertsitateetan irakasle den Caers Agnesekin, Lovanian, 1973ko. Ephaillaren 31an, ezkondu dela iakin-arazten derautzu".

Beraz, Federiko Krutwig ezkondu egin dela, alegia. Krutwig jauna Bizkaiko Getxon jaioa dugu eta euskaltzaina. Zorionak.

ZABAL Baionatik jaso dugu gutun bat. Iparaldean sortu berri den elkarte baten albisteak aipatzen dizkigu. Hona hemen harako gutuna, irakurleak ere irakur ahal dezan:

"Agur berrikerari bezala halarazten derautzugu lerroaldi hau, jakin-arazteko nola Baionan beste kultura batasun bat gehiago badagoela orai. Muntatu berri berria da, ZABAL du izena. Haren helburua, gaineratekoena bezala, euskal kulturaren sustatzea da, gisa berezi batez, ipar aldean idazle berriak sort-araziz eta moldatuz.

Elburu horren betetzeko, batasunak beraren izeneko agerkari edo aldizkari bat argitaratuko du bi hilabetetarik. Idazkeraren aldetik ipar aldeko euskararen funtsatua den idazbidetik ibiliko da batasunari buruz, eta, gaien aldetik berriz, ez da mugarik izanen, orok orotaz idazten ahalko baitu, baldin euskal kulturaren sustatzea eta aberastea badu bilatzen.

Agerkari horren lehen zenbakia hilabete hunen 25ean, presentatua izanen da kazetari eta radiolariari, arratsaldeko lauak eta erditan, Baionako Euskal Erakustokian. Ka-

ria hortara, bilkura hortara gomitatzen zaitugu. Etorri ahal ezina baldin baduzu, lehen zenbakiaren ale bat bialduko derautzuku eskatuz zure sailean aipamen bat egin diezozun.

Delako bilkura hortan ikusiko zaitugulako esperantzan, gure agurrik bizenak zuri".

Ez genuen, ez, Baionara joateko izan hilaren 25ean. Lana edo, hobeto esan, "beharra", alde batetik, eta urrutu samar bizi izatea bestetik. Izan ere, oraintsuan oartzuar batek adarra jote aldera esaten zigunez, oartzuar eta ingurukoak "Europar" bizi omen dira, gainontzekoak, aldiz, "peninsular" nonbait.

Dena den, gure eskerrik sutsuena Baionako ZABAL elkarte berriari, bai gomitzio horregatik, noski, baina are gehiago bidali digun informaziotatik. Irrikaz zain gaude noiz aldizkari berri hori eskura ahal izan.

Inork nahi balu aldizkari horri hartu, edo elkarte horrekin harremanetan hasi, idaz beza honako zuzenbide honetara: ZABAL Batasuna. 31 Bourgneuf Karrika - 64100 Baiona.

UDAKO EUSKARA IKASTAROA

Dagoeneko moldatua da aurtengo Udako Euskara Ikastaroa. Aurtengo hau bostgarrena dugu, eta Deustun eratzen den hirugarrena. Eraketa, bestalde, Deustuko Unibertsitateko Euskal Kultura Mintegia eta Euskaltzaindiaren Bizkaiko Alfabetatze Batzordeari zor zaie.

Lau izanen dira ikastaro honetako mailak, hots: 1.—Tutik ere ez dakitenentzat. 2.—Hasi berrientzat, hontaz edo hartaz zertxobait dakitenentzat. 3.—Euskaraz mintzo direlarik, erraztasunik ez dutenentzat. 4.—Alfabetatze deritzana, euskaraz jakinik, irakurtzen eta idazten moldatzen ez direnentzat.

Egunak, berriz, uztailen eta abuztuaren, hiru taldetan banaturik: 1.—Uztailaren 2tik. 31ra. Seo ordu egunean. Goizean 9,30etatik. 12,30etara. Arratsaldean, 4etatik. 7etara. Matrikula, 4.000.— pta. 2.—Egun berdinetan, hau da, hilaren 2tik. 31ra. Lau ordu eguneko. Arratsaldean, 4etatik. 8tara. Matrikula, 3.000.— pta. 3.—Abuztuaren 7tik. 31ra. Lau ordu egunean, arratsaldeko 4etatik. 8tara. Matrikula, 3.000.— pta.

Inork nahi balu xehetasun gehiago, galda beza Deustuko Euskal Kultur Mintegian edo Euskaltzaindian bertan (Ribera, 6 — Bilbao. Tel. 212745).

NARRAFOA: LAU HAROAK

Esan bezala aipamenen bat zor diogu Caro Baroja anaiek moldatu duten Navarra: Cuatro estaciones deritzan filmari.

Izenburuak dioenez, filma honek lau aldi erabat bereziak ditu: Negua, Nafarroa-garaiko iparalderri lotzen zaio erabat, Lantzeko ihauleriak ezin hobeto agertuz, Lantzen bertan ikus daitekeen baino askoz ere hobeto hain zuzen. Udaberria, hego eta erdi inguruari dagokio, Aste Sandua eta beste azalduz. Hirugarren aldia, udara, uztak eta herri jaiek osatzen dute; eta, amaiteko, udazkena, mahasti eta ardantza giroa dariola.

Filma hau dokumentu hutsa da, batere argumentazio eta subjektibazirik gabe, eta honetan datza, behar bada, bere baliorik nabariena, dokumentu soil bat baino ez dela alegia, bi ordu eta erdiren buruan agertzen diren irudi, gertakizun eta ikuspegiak edozein hitz eta azalpen baino esankorragoak bait dira.

Halaber, filma, etnografiako bilduma paregabe bat da. Ez dira, noski, Nafarroako herri eta bizimodu guztiak agertzen, erdi galduak, galzorian eta laster galtzeko arriskuan daudenak baizik: Erronkariko gaztagintza, Ezkako almadia, Leitzeko haizkoragileak, Iturengo "yoaleak", abarkagintza, kaikuak, mutil-dantza, etab. etab.

Bestalde, ezin baliotsuago da esku-langile bakoitzak nork berak lantzen duen esku-langintzaz mintzo dela, apal apal, herri xehea mintzo den bezala, hala nola luzaidiarrak euskaraz, bailada hartako euskalkiaren lekuko agertuz.

Benetan interesgarria Caro Baroja analen filma hau, guztira hamabi orduetako filma omen da bere osotasunean, ikusleari bi ordu eta erdiko laburpen miregarria eskaintzen zaion arren. Dena den, zer ez ote zen izanen filma hau Humboldték eta Bonaparte Printzeak horrelakorik egin ahal izan balute; edo, hain urrutiko joan gabe, Azkuek berak? Hala ere, horra hor, oraindik ere, pixkaka pixkaka, edota nahi baino azkarrago, hanka egiten ari zaigun herri baten arima eta hezikera. Honetaz, nahiko hunkigarri dira filmaren azkenean antzuten diren hitzak: GIZONAK. SI-NESMENAK ETA TEKNIKAK BADOAZ... ETA BESTE BATZUK DATOZ... ONAGOAK OTE DIREN EZ DAKIGU. NAFARROAK AHAL DU, ETA BEHAR DU, BERE ANTZINAKO EZAGUGARRIAK GORDE.

Bada besterik. Filma hau diru asko kostatu zaio "Principe de Viana", eta, hala ere, kostatuak kostatu, merezi zuen. Baina, behar bada, inork gutik espero zezakeen filma honek errentarik eman ahal izanen zuenik, eta hara non hasia da ematen.

Izan ere, bere garaian esan genuen Bilbaoko Euskal Antropologia Astean filma honen aurkezpenak izan zuen harrera ona. Egun bakar batetarako izan zuen programaurik eta bi egunetan azaldu behar izan zuen, jendea zutik eta pasilotan zehar gainezka, egunkarietan batere zabalkundetik egin ez zela gainera.

Iruñean zer esanik ez. Ostegun Sandu egunez Jose Mari Satrustegi adiskidearekin hitzegin genuen telefonoz, eta beste zenbait gauzaren artean filma honetaz mintzo zitzaigun pozik asko. Izan ere, egun hartan (ostegun sandu) bi aste eta erdi betetzen ziren filma hau Iruñeko zinemarik hoberenean aste eta jai egun, eguneko hiru saiotan, egundainoko betekada eta harrera onarekin ematen ari zela.

Oker ez bagaude Lizarran (Estella) ere izan da gutienik saio bat, eta non-nahiko eskariak kunplitu ezinik ari dira arduradunak, hiru kopia bino ez bait dago eginik. Hala ere zorioneko gaude Gipuzkoan, Tolosako Euskal Hamabostaldian barrena filma hori ikusteko aukera izanen bait dugu, goraxeago aipatu dugunez.

IRADIER

Gasteizko "Manuel Iradier" kanta taldea jo-ta-ke ari zaigu aspaldi honetan, Gasteiz eta Gipuzkoan eta Euskal Herriatik kanpo ere. Gagoeneko ezin uka bere lan baliotsu eta ezin besteko arrakasta, 1961 urtean bere zuzendari den Emilio Ipinza jaunak sortu zuenetik.

Ezin aipatu haina dira honako hamabi urteotan izan dituen saiok eta irabazi dituen sariak. Tolosa (hiru urtetan), Torrevieja (birritan) eta Bartzelonako (bi urtetan) lehiaketetan irabaziak dituen sariak guztiz adiarazgarriak dira alde batetik. Aipagarriak, bestalde, Olot, Soria, Iruñea, Laussane, Arezzi, Hueska, Haro, Gasteiz eta Mairuelegorretako jaialdi eta kanta saio ospetsuak.

Joan den Aste Sanduan, berriz, Gipuzkoako bi hiritan talde honi entzuteko beta izan dugu, Ostegun Sandu arratsaldean Iruñen eta biharamunean Eibarren. Eibarko saioari bagazokio, jendeak ez zuen behar bezala erantzun. Berrehun bat entzule edo izan ginen milarentzat haina den antzokian. Jendea erruz atera ohi da orain herriatik kanpora jai egunetan, eta are gehiago Aste Sanduaren inguruan. Bestalde, hiru hilabeteren buruan, Iradier taldeak Eibarren eskaini digun hirugarren saioa genuen azken hau, eta behar bada gehiegitzo honen denbora gutitan. Dena den, besterik ezean, ondo irabazi zituzten gasteiztarrek Oritral San arratsaldean bildu ginen berrehun entzuleon txalo beroak.

Aita Madinaren "Agur Maria" delakoaz ekin zion saioari. Ondoren, XVI mendeko hiru polifoni-kanta, latinez eta gaztelaniz. Gero, bi kanta italieraz eta errusiar beste bi, Jaroff-en "Volgako Arraunlariak" eta "Stenka Rasin" (Maritxu nora zoaz?), azken bi hauk euskaraz.

Bigarren aldia, Ipar Ameriketako beltzen girotako lau kanta, Gabon-kanta bat, eta amaiteko, Ipar Euskal Herriko "Goiztin argi hastean" poema herrikoia eta, azkenik, Aita Madinaren nahita nahiezko "Aita Gurea".

Entzuleen txalo aspergaitzari nolabait erantzun beharrez, Iradier Taldeak programaz kanpoko beste kanta bat eskaini zigun, honen ezaguna dugun "Aurtxo Seaskan" hain zuzen, arestian hil zaigun Gabriel Olaizola hernaniarraren omenez.

Iradier Talde alehen lehen mailako azaldu zitzaigun Eibarren. Agian goragoegiko mailako, zenbait kantatan. Behar bada, herrietako saio soiletan herrikoia izan zitekeen, dena den, ezin uka bere gaitasun eta trebetasuna. Bakarka aritu ziren kantariak ere oso onak, M. Gurutz Ormazabal batipat.

Aurkezpen eta gainontzeko azalpenak Eibarko "pro-hombre" batek eman zizkigun, asmatu ezinezko erdara sofistkatu batez. Euskaraz ahaztu eta erdararik ondo ikasi ez. Lotsagarri.

DENETARIK

Kimu Club delakoak eraturik eta Euskaltzaindiaren babespean, hasia da Azkoitian alfabetatze ikastaro berri bat. Honeko ikastaro hau apirilaren 24ean hasi zen, euskaraz irakurtzen eta idazten trebeegi ez diren euskaldunentzat bereziki moldatua.

● Egun berean, Deban, antzerako beste ikastaro bati ekin diote bertako Ikastolan. Nagusientzat propio burutuak ere, ortografia, deklinabidea eta aditzari buruz batez ere. Ikasaldiok astearte eta ostegunetan izanen dira, iluntziko 9etatik. 10ak. arte.

● Hilaren 22an, Bazko igandez, "Bolantak" eratu ziren Luzaidean. Han bildu ziren, ohi denez, "zaldizkoak", "zapurrak", "marilariak", "gorriak", "banderaiak", bai eta, noski, "bolantak" ere.

Dantzatu ere dantzatu zituzten, nola ez, usariozko dantzak: "Bolant-yantza", "muxikoak", "lauetan-erdizko", "os-telarrak", "lapurtar-motxak", "luzaidiarrak", "eskualdunak", "sorginak", "zapzi yauziak", "atxeta-tupinak" etab. etab.

Jai zela eta, jai handia gainera, han zen ere "Xalbador" bertsolaria, luzaidiarren poz eta atseginerako, mugaz honuntz nahiz haruntz, denak bait dira garaztarrak, eta, jakina... "eskualdunak".

AMATINO

Gasteizko "Manuel Iradier" taldea

GOSEA AFRIKAN ETA ASIAN

Gaur egunean, egirik garratzena auxa da: Gosetea azaldu dala Asian (Indian, Filipinasen, etab.), Afrikan (Mauritanian, Senegalen, Malin, Nigerian, Tchad, Volta Goikoan, etab.). Nazio atzeratuenetarik ditugu, oso txikiak. Beste laterri batzuek, esate baterako U.R.S.S.ek, ainbat gari, patata, guriñ, erosi dute kanpoan barneko egimen kaxkarrari laguntzeko eta gosea aldentzeko. Denok, dakigu beraz, U.R.S.S.eko sozialisten uzta makalenetarikoa izan dala. Txinak berak, bada ez bada ere, gari eta oriodun asko erosi du Kanadan eta USAn.

Eroste oneik, eta Indiarenak, alea urritu egin dute munduan; orain 30 milioi tonelada ale bakarrik dirateke mundu guztirako. Benetan arrisku handia aurtengo uzta berriro ere eskaxa izango balitz. Beraz zer janikez dateke lurralde askotan (U.R.S.S., India, Filipinas, Afrika Sartaldean) gariak eta irrisak geiago urritzen badira, bestetarikoko produkto asko bere oriodunak, arrainak, bei-idisko aragiak, etab.), urritu egin dialako.

Nazio sozialisten iritziz, U.R.S.S. buru dala, egoera illun onen sustalrak Jaungoiko kapitalisten arloan dira eta Jaungoiko kapitalistak oiek dira: euria, eguzkia, otz-beroa, edurra, izotza, etab., ezorduetan agertu diralako edo neurri egokian agertu ez diralako. Sozialisten egiturak, beraz, munduko onenak, egokienak, bidezkoenak dira, baiña, orraitio, euri, eguzki, elur, izotz eta edotarikoz izaki egikorrek laguntasuna ekarri bear dute. Izaki egille oiek aurtengo bide onera etortzen ez badira gosea aundia izango da.

GOSEAREN ERAGILLEAK

Idorte edo euri ezak Afrikan eta Asian, gosea sortu du. U.R.S.S.en edur eta izotz ezak, aldi egokian, kalte asko ekarri du. Filipinasen gaitz berri batek irris-landarak suntsitzen ditu.

Eguraldien aldaketak kaltegarri bihurtu dira bai lurgintzan eta baita itsasoetan ere, arraiñak aldenturik.

Gure aldamenean bere gosea azaltzen da, batez bere ume eta agurren artean; oien arpegia ikustea baiño ez dago. Etxe askotan, sendi asko janariz ez dira ondo asetzen, orretarikoko erakunde bidezko bat ez dalako lortu oraindik. Erakunde bidezko bat bagenu, gizakume guztientzat izango litzake naiko janari eta edari. Egungo baldintzak, izadiak eskeintzen dizkigun baldintzak era onean erabili ezker, 15.000-17.000 milioi bizilagunentzat naiko jan-edari bilduko litzake.

Baiña biotz gogorrekoak gera. Gu ongi bizi ezker, lagun urkoa gosearen goseaz ilzorlan arkitzen bada edo iltzen bada ere, guri zer? Berekoieria larregi toki guztietan, maitasunaren ordez gorrotoa, au da, gizatasunaren ordez basakeria, gizate alaitsu baten ordez, gizarte illun bat, ifernu edo ifernu atari antzekoa naiego degu. Era onetara ezin dugu ekintza bidezko bat lortu.

Gaurko gizarteko egiturak, berekoiegiak dira, baita emen, sartaldean, mundo kapitalisten artean eta baita, sartaldean bere, esate baterako, U.R.S.S.-en, sozialisten gizartean. Nazio aberatsak, eta U.R.S.S. sartzen degu aberatsen taldean, laterri txiroentzat bear dan besteko laguntzarik ez daukate. Gosea aldentzeko, ardatz bearrezkoena, nazioarteko laguntasuna da, batak besteari laguntzea, baiña laguntasun ori irixten eb bada, dena bihurtuko da berriketa uts, dena izango da mintzaldi, batzar, batzorde, baiña egizko egiterik ez eta egite onak, ekintza onak eskatzen digu izadiak, arazo guztiak zurrizteko.

MUNDUKO ZENBAKI BATZUK

	1948-52	1971	1971/1948-52
Garia (1000 t)	171.151	343.111	100,47
Irrisa (1000 t)	167.479	307.416	83,55
Artoa (1000 t)	139.852	307.796	120,09
Soja (1000 t)	15.952	48.291	202,73
Bei-idisko aragia (1000 t)	40.732	81.455	99,98
Esnea (1000 t)	258.303	400.932	55,22
Biztanleak (1000)	2.497.566	3.722.927	49,06

S. LARREA

Ipar Amerikaren erasoa

Atlantikako elkarteak aldatu beharrean arkitzen dela dirudi. Politikoak puntu onetaz behin baino gehiagotan mintzatu dira. De Gaulle, 1958. urtean, garbi azaldu zuen bere iritzia. Arrezkero, Frantziak OTAN-eko batzarretan ez du parte artzen. Batzarkide jarraituko du baina gauzak aldatzen ez diren bitartean Frantziak ez du parte artuko. Kennedy zanak, berak ere, 1962 urtean, gauzak aldatu beharrean arkitzen zirela adierazi zuen. Baina, alaz ere, gauzek lehenean jarraitzen dute.

Oraingo onetan, ordea, aldaketak izango direla badiirudi. Kissingerrek azaldu dituen iritzia ez dira asmo on uts batzuk bakarrik. Epe bat jarri du Kissingerrek. Urte onen bukaera baino lehen, Nixonek Europara egingo duen bisita baino lehen, Atlantikako elkartearen aldaketek erabakirik eta tauturik egon behar dute.

Begien bistan dagoen gauza da. Sartaldeko Europa, ekonomia arloan, geroz eta indartsuago azaltzen da. Duela ogeita bost urte beste kuku baten soinua entzuten zen. Bigarren munduko gudua zela eta Europa lur jota geratu zen. Ipar Amerikako dolar laguntza bitarteko zela Sartaldeko Europak bere burua altxa ahal izan zuen. Diru laguntza ez ezik militar "laguntza" ere, gauza nolabait esateko, izan zuen. Ipar Amerikaren babesean edo aintzindaritzapean OTAN sortu zen, komunismoaren indarrei frente emateko asmoz. OTAN erakundearen barrutian bat bakarrik izan da agindu eta erabaki duena: Ipar Amerika. Beste denek, bere men egon behar izan dute.

Baina, lehen arin zen zama, gaur egun, astun bihurtu da. Ipar Amerikaren ekonomia, dolarraren krisia lekuko, ez da uste zen bezain indartsua. Problema asko sortzen ari zaio. Nolabait, bere zama arindu nahi du. Ikuspegi onetatik aztertu behar da beraz Kissingerren gutuna.

Nixonen mutil onek dioenez, Europa batzen eta indartzen ahaleginduko da Ipar Amerika, baina orren truke komerzioko gauza batzutan Europak amor eman beharko du. Itz gutxitan esateko, Europako azokaren ateak ireki beharrean arkitzen dira Ipar Amerikako gauzek salbidea izan dezaten.

Bigarrenik Ipar Amerika bere armada edo gudarosteari Europan eusteko prest dago, baina Europak diruz pagatu behar du laguntza ori. Zenbat pagatu beharko duen gero erabaki beharko da, baina dena den, Europak militar laguntza ori pagatu egin beharko du. Beraz, Ipar Amerikaren zama arindu egingo da.

Irugarrenik. Ipar Amerikak ez du Europako eta Asiako bere lagunena aurka ezertxo ere egingo, Kissingerrek dioenez. Bide batez, ordea, Europak ere seriozki eta leial jokatu beharko du Ipar Amerikaren onaren edo interesen alde. Irugarrenko puntu onetan ere, Ipar Amerikaren eskaria garbia da. Berak orain arte bezala jarrituko du, izan ere, Europan interesen aur-

Epe bat jarri du Kissinger-ek

ka noiz jokatu du? Bere bidea lehengo izango da. Baina Europak aldatu egin beharko du posturaz. Europak seriozki jokatu behar duela adierazten duenean zer esan nahi duen ere garbi dago. Europak, alegia, zenbait puntutan ez du Ipar Amerikaren alde jokatu edo behar den ainbat ez du lagundu. Gerora leial jokatzeko eskatzen dio Ipar Amerikak.

Leial jokatzeko orrek zer esan nahi duen denok dakigu. Europak, dolarraren arazoan ez dio bere buruari bakarrik begiratu behar, Ipar Amerikaren interesak ere gogoan izan behar ditu. Europak, alegia, Ipar Amerikaren interesen morroi izan behar du. Ez dago gaizki...

Laugarrenik. Ipar Amerikak aha- leginak egingo ditu pakea billatzen eta Sartaldeko estadiuekin dituen bihurri aldiak zuzentzen. Sartalde eta Sartaldeko pakeatze eginkizun onetan Europan laguntza begi onez ikusten eta ikusiko dutela dio Kissingerrek. Aurreko puntuak ez ezik onek ere badu garrantzirik. Europa neskametzat edo laguntzailatzat bakarrik artzen da. Rusiarekiko arremanetan Ipar Amerika izango da erabakiko duena. Europak Ipar Amerikari laguntzen dion neurrian izango da jator eta leiala. Europa ez da nor, bere kabuz, gauzak erabakitzeke. Bere eginkizuna, berriro ere, neskame edo morroi izatea da.

Bosgarrenik. Kissingerrek petroleo edo energia arazoa aipatzen du. Puntu onetaz mintzatzea pixka bat arritzekoa da. Atlantikako elkarteaz puntu onek zer ikusi andirik zuenik ez zirudien. Baina, petroleoa sortzen den lurraldeetako estadiuen postura gogortzen ari dela ohartzen bagara ez gara ainbat arrituko. Petroleoaren salneurria goraka doa. Petroleoa sortzen du-

ten estadiuek geroz eta eskari gogorragoak egiten dituzte. Orain arte, estadiu imperialistak ederki zupatu dute. Irugarren munduko estadiuen ahuleziak ederki baliatu dira. Emendik aurrera gauzak piska bat zailagoak izango dira. Beraz, Ipar Amerikak Europako buruzagiei, estadiu imperialista batek beste estadiu imperialistei, arazo gogor orretaz ohar eraztea oso normala da. Beren interesak kolokan daudelarik elkartu beharrean arkitzen dira.

Seigarrenik. Japon dugu bitarteko. Ipar Amerikak, Japon Atlantikako elkartearen batzarkide egin nahi du. Japon geroz eta indartsuago azaltzen da. Japonen asko dezake. Kapitalismoaren zaitzaileek batera jokatu behar dute. Batera jokatzeko orrek, ordea, Ipar Amerikaren morroi edo mutil izatea agintzen du.

Zer egingo du Europak? Zer egin du orain arte? Europako buruzagien eta Ipar Amerikako buruzagien interesak mutur joka al dauka ala funtsean berdinak dira? Funtsean berdinak izan arren imperialisten artean ez al dira mutur jokak eta borrokak izan eta izaten?

Zer egingo du Europak? Ipar Amerikaren erasoaz jabetu al da?

J. Elustondo

Oyal s.a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

TREBIÑO

Martxoaren lehen egunetan Arabako "Cámara Oficial de Comercio e Industria" delakoak argitara eman du bere azkeneko boletina, hots, 1972 urteko azkena, eta garrantzi handikoa izango da noski.

Haren orrialdetan zehar betiko sailak ikus ditzakegu, baina baita Trebiñoko konterriari buruz egin-dako lan interesgarri bat ere. Egi-leak: Joxe Manuel Lopez de Juan Abad eta Angel M.º Campo jaunak.

Arabako erdian dauden lur bat-zuk Burgoskoak dira, sentidurik ez duen Trebiñoko enklabeak osat-urik. Gaur egunean ezagutu du-gun probentzien zatiketa 1833 ur-tean egin zuen Espainiako Gorb-ruak, eta jakina da urte haietan haize txarrak zebiltzela Madri-den euskaldunentzako. Honela, Bizkai-ko eta Arabako lur batzuk Burgo-sen sartu ziren histori, geografi eta lojikaren kontra. Lojika gehia-gorekin egindako probentzien za-tiketa batean, Pankorbotik Miran-daraino zabaltzen diren lurak eta Bizkaiko eta Arabako mugan diren Losako bailada eta San Zadornil haranak, hots, autrigoinen sorta-berriak beste probentzia osa zeza-keten, Miranda huriburua zutela-rik. Lojika... Baina, zortzigarren euskal probentzia izan zedila bel-durak zegoen Madrilgo Gobernu-a, eta arrazoiarekin, dudarik gabe.

Halaz ere, goazen gaurkoa az-tertzera. Iaz Burgosko gobernado-reak Trebiño konterria laster ara-barra egingo zela esan zuen Mi-randan, baina trukez Mirandako inguruetan dauden arabar lurak Burgosen sartuko zirela, haien ar-tean Añanako Gatzaga, Arabako zazpi taldeetarikoa bat! Bitartean, Arabako "Foru" Diputazioa isil-isilik.

Eta orain Arabako "Cámara Ofi-cial de Comercio e Industria" de-lakoak azteroketa zientifika baten bidez argi eta garbi azaltzen digu gaurko egoera. Hitz hauekin has-ten da esandako informe hori:

"Hemos hecho un denso viaje por las tierras del Condado de Treviño. Hemos pisado todos los barros que en invierno tiene el Condado y nos hemos entorcado con ellos. Nos han salido al ca-mino casi todos los perros... Ob-servando, hablando y anotando he-mos elaborado este informe.

Pero, ¿cómo es el Condado de Treviño? ¿Qué sentido tiene hoy tamaña incongruencia administra-tiva? ¿Qué piensan los treviñeses sobre temas de uso corriente y sobre su pertenencia oficial a Bur-gos? A estas preguntas hemos tra-tado de respondernos.

Con amor a esta tierra que con-sideramos propia, y confiando en que Alava recuperará pronto el Condado, SIN CAMBIOS NI COM-PONENDAS, ofrecemos este infor-me que hemos pretendido escribir con humanismo y rigor".

KONTERRIAREN GEO-POLITICA

Aurrez aurretik esan behar dut Trebiñoko konterriak ez duela mu-garik ongi finkatuta. Iparraldetik Gasteizko mendiek eta Ekialdetik Izkiz mendikateak soilik nolabait mugatzen dituzte konterriaren lu-rrak. Mendealde eta Egoaldetik konterria, berriz, Arabako lurrekin nahasten da. Guztiz hartuta 221'57 km.² du Trebiñok.

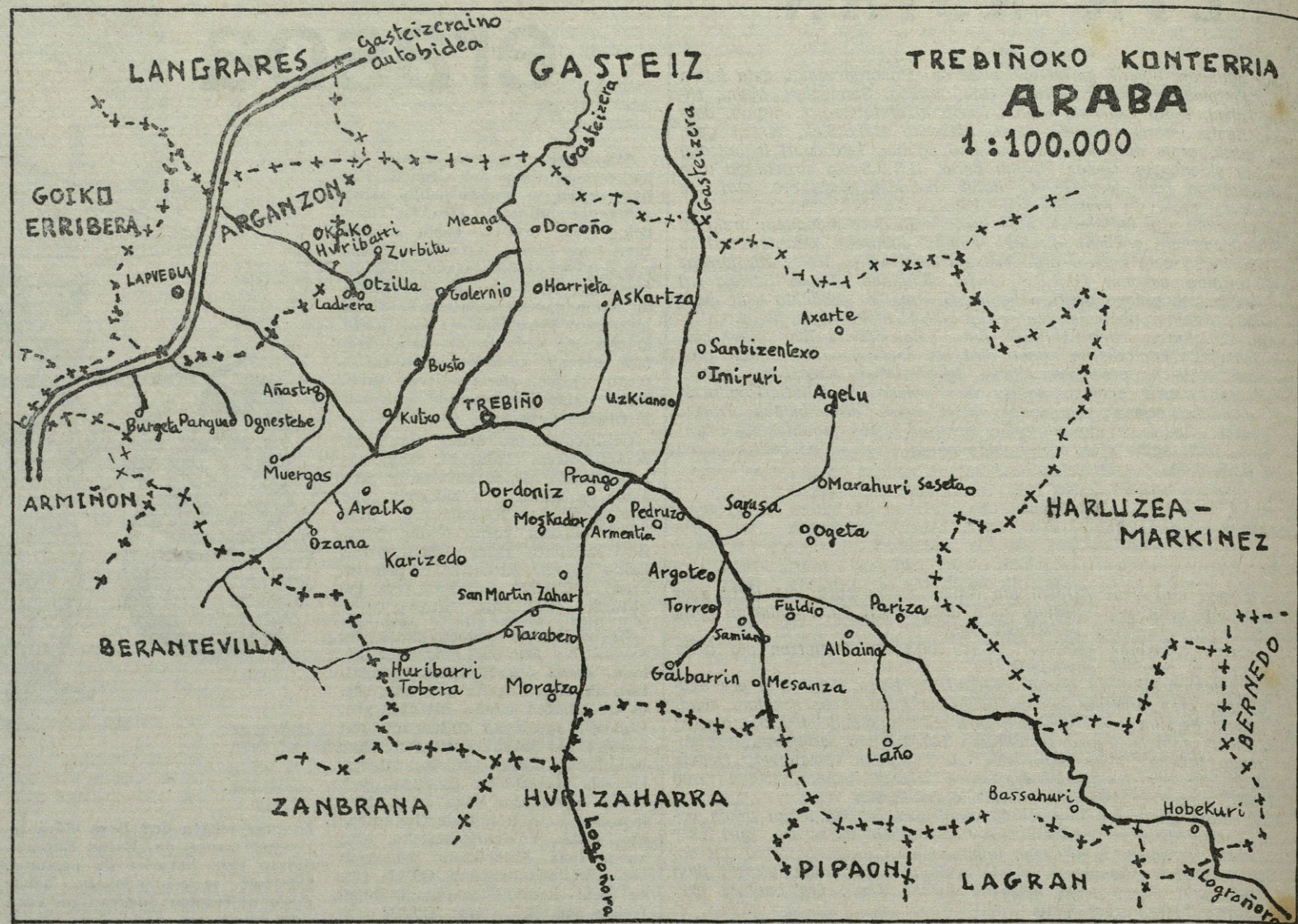
Ekialdetik Mendealderaino Aiuda ibaia zabaltzen da, eta konterri-aren oinarritzat har dezakegu. Erreka anitz, Trebiñon bertan jaio eta gero, Aiudan amaitzen dira.

Bi udal osatzen ditu konterriak, Trebiño eta Arganzongo Lapuebla-koa. Trebiñok 2.182 bizilagun du eta Lapueblak 506. Gai-nekoak 48 herrixkatan bizi dira.

Eliza aldetik Trebiño Arabako cleizbarrutian sartuta aurkitzen da.

GIZAJENDETZAREN MUGIMENDUA

Prestatu dudana agerian popula-zioaren mugimendua ikus dezake-zue gizaldi honetan zehar. Mende-

honetan konterriaren gizajendetza edo, populazioa erkikatu zaigula bistan dago. Trebiñoko bizilagunak

Gasteizen bizitzera etortzen ari di-ra. Mugimendu hori indar gehia-gorekin gertatu da huri txikietan.

TREBINOTARREK ETA ARABA

Trebiñotarrak arabartzat jotzen du bere burua. Behin eta berriz honela adiarazi du. Esate batera-ko, 1940. urtean populazioaren % 95'93-ek Madrilgo Gobernuari es-katu zion Konterria Araban sar-zezala. 1941. urtean Arabako Di-putazioak gauza bera eskatu zuen.

Berriz, 1958. urtean. Beti erantz-nik hartu gabe.

Orain, 1972-1973 urteetan, Ara-bako "Cámara Oficial de Comer-cio e Industria" delakoak eginda-ko azterketan trebiñotarren iritzi batzuk agertzen dira, eta denak ados daude gai honetaz: Trebiño Araba dela eta Araban sartu be-har dela.

JOHAN TREBIÑO

TREBIÑO KONTERRIAREN GIZAJENDETZAREN MUGIMENDUA

Huriak	1925	1965	1970
AGELU	96	48	38
ALBAINA	195	136	133
AXARTE		17	6
ANASTRO	310	189	169
ARAIKO		33	36
ARANA	25	7	6
ARGOTE	71	49	38
ARMENTIA	64	30	23
ARRIETA	110	55	47
ASKARTZA	89	45	27
BASSAHURI	118	108	106
BURGETA			18
BUSTO	48	45	42
KUTXO	62	67	50
DORDONIZ	18	26	15
DORONÓ	70	66	60
PRANGO		53	44
FUIDIO	81	51	42
GOLERNIO	77	47	43
GANDIBAL		24	15
IMIRURI	65	42	48
ARGANZONGO LAPUEBLA		568	506
LAINO	150	102	77
MARAHURI	70	49	43
MEANA			10
MESANTZA			10
MORATZA		26	23
MOSKARDOR	67	27	26
MUERGAS	62	36	23
OTZILLA			30
HOBEKURI	105	87	72
OGETA		19	16
OTZANA		45	38
PANGUA			80
PARITZA	192	111	82
PEDRUZO	55	34	26
SAMIANO			41
DONESTEBE			17
GALBARIN			4
SAN MARTIN ZAHAR	47	44	45
SANBIZENTEXO			18
SARASA			42
SASETA		23	22
TARABERO	76	38	38
DORRE		30	30
TREBIÑO	438	267	245
UZKIANO	66	64	55
TOBERA HURIBARRI	107	72	47
ZURBITU			20

ETXEKO- ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba' dezuz

ATOMIZADO LAGARTO — jabeia erabiltzi beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jabeia bear dezuz erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabei bakarra
Etxeko-andrearentzat neskaerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gafiara esne putzuak, Olek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Musikastea Errenterian

«A ndra Mari» abesbatzak eratzten du Udaletxearen laguntzaz maiatzaren 14tik 19ra; Errenterian, euskal musikaz aste hau.

MUSIKASTE honek euskal musikaren alderdiak maitekiro zaindu nahi dituen elkarte gisako taldearen asmo eta kezken lokarri izan nahi luke kulturagintzan.

MUSIKASTEAZ baina MUSIKURTEAZ gehiago mintza gindezke gure lanak iraupen luzeagoa izan dezan. Baina honela jaio da haurra. Asko emango duena izanen dela uste dugu.

Aste baten luze-laburrean sartzen da oraingo ezintza hau, baina amaitzen ez den ekinen jardun nahi genuke.

Errenteriako «Andra Mari» abesbatza da haurren guraso, baina

musikazale diren elkarte guztien laguntzaz eta bultzadaz sortua da.

Gure elkartasunaren ezaugarri izango da egiten zaion arrera. Denen asmoz, sentipenez eta ahaleginez burutu behar dugun ekintza dugu.

Gutxiren kultura den gure kultura honek denon laguntza eskatzen du kultura arrotz eta indartsuagoek irentsi ez dezaten.

Bestalde hau da kultura orokorrari laguntzeko biderik onena: gurea indartu, gurearekin ere beste aberastu dadin.

Hau da MUSIKASTEAREN xede eta helburu, hitz gutxitan esanik. Gure ustez etorkizun ona eskeintzen dio gainera euskal musikari.

Jose Luis Ansorena

Donostiako industri injenieroen eskolako euskal kultura taldea

Batzutan, euskal aldizkarietan azaldu da E.K.T. izena. E.K.T. zer den adierazteko bialtzen dizuegu gutun hau.

Duela lau urte, gure Eskolan «Euskal Kultura Taldea» egin zen; gure asmoa: batxileratoan euskal kulturarik ez zigutela eman buruan harturik, karreraren zehar euskarazko klaseak, alfabetatze kanpainak, mintzaldiak eta abar antolatzeko. Eta ikus dezakun joan den kursoan egindakoa:

—1971.eko urrian «Euskal Herriko Historiaren Laburpena» izeneko liburua argitaratu genuen.

—Izan zien euskarazko klaseak, urteoro bezala.
—1972.eko martxoan, alfabetatze kanpaina bat izan zen.
—Mintzaldi sail edo ziklo batzuk eratuak izan ziren ere:

—Ekonomi sailean, bi mintzaldi:
«Economía de Guipúzcoa» (Juan Jose Rodrigéz).
«Ipar Euskal Herriko ekonomiaz» (Ramuntxo Kanblong).

—Olerki sailean, bi mintzaldi-errezital:
«Poemak hitzez eta irudiz» (Xabier Lete eta Joxe Antonio Arze).
«Kultura herrikoien zenbait espresio» (J.A. Arze, X. Lete eta Juan Mari Lekuona).

—Euskarazko sailean, hiru mintzaldi:
«Euskararen batasuna» (Joseba Intxausti).
«Aditzaren batasunaz» (Patxi Altuna).
«Euskara teknika» (Jose Ramon Etxebarria).

—Bi jaialdi egin ziren:
«Ipar Euskal Herriko abeslarien jaialdia».
«Euskal soinuagailu zaharrak» («ARGIA» taldekoek emana).

—Euskal Unibertsitate baten premia ikusita, hauxe ere egin genuen: talde batean hogeit bat ikasle elkartuz gero, gure karrerari buruzko lan labor batzuk idatzi; gero, lantxo hoik taldekoen artean eskuz esku pasatu, bakoitzak kritika bat egin zezan bi aldetik:

—Lantxoan erabilitako hitz teknikoan aldetik, ea egokiak diren jakiteko.

—Gramatika aldetik.

Horrela, bi helburu lortzen dira: hiztegi tekniko bat sortu eta injenieritza, euskaraz hitzegiteko erraztasun eta ohitura bat lortu. I haz lau lan egin ziren, hona hemen haien titulak:

«Berezko regulatzea» (edo Automatizazioa): orri batekoa.

«Informatika»: lau orri.

«Fisikaren oinharriak»: bi orri.

«Hidroelektrikolak» (edo hidroelektrik zentralak): hiru orri.

—Eta amaitzeko, gohi-mailako ikasleen artean euskal kulturari indar eman nahirik, Euskal Kultura Taldeak SAIKERA LEHIAKETA bat eratu zuen. Lanak bidaltzeko epea maiatzaren 15ean bukatu zen; 10.000 pezetako saria; lanak, hamar folio gutxienez, euskaraz, Euskaltzaindiak 1968. urtean gomendatutako idazkera arauen barnean. Epai mahaikoak, Joseba Intxausti, Karlos Santamaria eta Ibon Sarasola izan ziren. Saria horrela banatu zen:

Lehen saria: «Zenbait mitoen desegitara» (Patxi Urkizu eta Mikel Elorza) —36 orri— 4.000 pezetako saria.

Bigarren saria: «Berezkoitasuna» (Andoni Sarriegi Eskisabel) —12 orri— 2.667 pezetako saria.

Bi hirugarren sari: «Palestinako herria okupazioaren aurrez-aurre» (Lourdes Soria) —12 orri— 1.667 pezetako saria.

«Eboluzioaz saiakera» (Jon Urrujolegi Agirre) —19 orri— 1.667 pezetako saria.

Lan guztiak benetan alpagarriak, nahiz gaiaren erabilzearen moldeagatik, nahiz tankeraren edo estiloaren aldetik.

Españako Legearen V GN. Historia Asteaz

Apirillaren 11tik 14era, Donostiako Lege-Fakultadean, Españako Legearen V gn. Historia Astea ospatu zan; oraingorako gai au aututua izan zan: «Las Instituciones político-administrativas de Alava, Vizcaya, Guipúzcoa y Pays Basque en el Medievo y en la Edad Moderna».

Jardungaiaren irakurtzea bakarrik nahikoa da dan bezelako edozein historiari ez dagokion moldaera zerbait autemateko. Euskal Erriaren zati bat «Pays Basque» da: nori zor zaio ain ezbaiezko dirudien sasoin-laritzaren eta ikasnagusiaren kutsuko txerto onen asmatzaille izatea? Aurrerago guziok Laburditzat ezagutzen duguna «Labourde» deritzala adierazten zaigu. Ezaupide bitxial!

Baiña ez da au okerrera. Batzar-lekuko sarreran, J. M. Lakarra jaunaren idazlan jakintsu bat, «Las relaciones entre el Reino de Asturias y el de Navarra» deritzana, eskeintzen zitzaien presentekoei «esku-erakutsiz»; eta, gainera, Gregorio de Belpardaren liburuko pasarte «autatu» batzu, zeatzago esateko, bere Historia de Vizcaya-ren 160-tik 237-raiñoko orrialdeak. Garbi gelditu zan orduan «Labourde» eta «Pays Basque»-rekikoa, eta ez genuen burutik kendu ahal izan alako burutapen nekagarri bat, alegia, Gregorio de Belparda jaunak euskal historiografiaren jaun aundi bezela irauñ bear bazuen, ezin bestez kutsu alderdikoi eta jakintzaren kalteko bat artuko zuela ikasnagusiari dagokionaren izpillu izan bear zuenak. Eta gure lehenengo burutapena osorik egiztaturik gelditu zan.

Gregorio Monreal irakasle jaunak 12 egunean Bizkaiko Jaurerriaren sorreraz eta legeko izaeraz eman zuen azalpen garbi eta apaña, eta Eugene Goiheñetche irakaslearen solasaldi jakintsua ifarraldeko euskal legeez —ongi ageri da gai ortan jakituna dala— entzutea atsegin izan bazitzaigun, beste mintzatzailleen billakuntza-lana berriz belpardakeriaren teoria zaharretatik aruntzago ez zijoala egiztatu ahal izan genuen. Llorente kalonjearen itzala eraka zebillen gailan lbaetako baillaran apirillaren 11-tik 14-era.

Ala guztiz ere, uste genuen, edo obeki, beldur giñan, belpardakeriak teoria berri eta bitxiekien artuko giñuela ustekabea. Martinez Diaz irakaslearen eta Banus jaunaren solasaldiak ordea oker genbiltzala erakutsi ziguten. Edo Belpardak ez zuen eskolarik sortu, alderdikeria besterik baizik, edo nabarian dago belpardakeriaren zimeldura. Laus Deo!

Martinez Diaz irakasleak, bere lehenengo solasaldian, baiezko borobil batzuen bidez —alkar-izketaldian, ala bearrez, bertan zegoen Bernardo Estornes jaunak iardukiak izan ziranak— Arabako lege-zahar-tasunean finkatu zuen auzia. Auek izan ziran baiezkoak:

a) Arabako Konderria Asturiasko erresumaren «zati bat» zala.

b) Araba lehenengo aldiz Iruineko Erresumari 1.029an erasten zaiola.

c) Arabak, Gipuzkoak eta Bizkaia osatzen zutela Arabako Konderria zeritzana.

d) Beraz, Asturiasko Erresumaren zati izan ziran.

Tesi zaharrak, jakin ohi denez, Francisco Martinez Marinaren «Diccionario Geográfico-Histórico de España»-ko ALAVA artikulutik arturik, Llorente berak erabili zituenak. 1802an idatzitako lan onek, euskal lege zaharren oinarriak jazartzea izan zuen xedetzat. Feudal auzi bati buruzko oldeko zimardika bat eta erregeen ahalmenaren izaera izan ziran oker oien funtsa. Martinez Marinaren aurreko tesiak, beste aldetik, Aurreko urtetan, Jordan de Asso eta Miguel de Manuel Rodríguez-ek Bizkaiko lege-zahar-tasuna Larako edo Molinako libertadeekin berdindu nahi izan zuen. Ahalmen-ideiazko zimardikari lege-zaharren auziarekikoa erasten zaio. Belpardakeria, ortik batere aldentu gabe, lerro onan kokatzen da. Eta oraingo belpardakeri berria oker berberetan erortzen da, ala nahita auziari dagozkion benetazko lan berri bartzeturik (Campion, Gurrutxaga, Ortueta, etab.).

Arabako asturen jaugo goiztiarraren hipotesiak ez ditu kontuan artzen gertakari auek:

a) Arabiarrek Asturias eta Araba lurrez banatu zituztela Alfonso Iren erregetza arte; onek esan nahi du Arabaren jatorrizko berjabetasuna asturen erresumari buruz.

b) Alfonso IIIaren kronikak ain zuzen onela dio: «Por aquel tiempo se poblaron Primorias, Liébana, Trasmiera, Sopuerta, Carranza, la Bardulia que ahora se llama Castilla y la parte marítima de Galicia. En cuanto a Alava, Vizcaya, Alaon y Orduña, se halla haber sido siempre poseídas por sus habitantes, como Pamplon, Estella y Berrueza...» Alaba namque Bizcai, Alaone et Ordunia a suis incolis reperuntur semper esse possessae, sicut Pamplona, Degius est, atque Berroza...

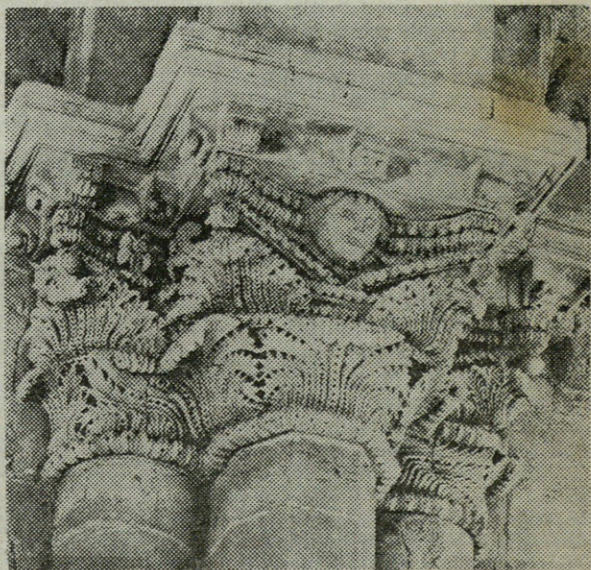
Pasarte argia, Belpardak bere Historiaren 167 orrialdean nahi ta nahiez sartu behar izan zuena, nahiz eta azalpen arrotz eta eutsi ezifiz ondut. Onela bereizten ditu jabetza eta berjabetasuna, itzezko eta ideiazko bereizketa, Kronikak beharrik ez zeukan premia berriek behartuta. Eta arrazoi aundiena bezela zera aitatzten du, Iruñe behin baiño gehiagotan arabiarrek, frankoek eta normandoek jabetua izan zala! Belparda bitxiak noraiño jo dezakenaren adibide bat.

c) Alfonso Iaren lehendabiziko arropaketa euskal mugetan, Arabako Velegia eta Ebroren bazter eskuiko erri batzuk «garbituz», 734 urtekoa dala. Pape-retain agertzen dan alkarren arteko etsaitasunaren asieratik kontakizuna. Araba Baskonia Dukerri edo

«Galia Comata»-rekin —historiako izatasun egiztatua dana eta belpardarrentzat ez ezaguna— lotu zuten ar-emanekin guztiz desberdina. Est alabensi oppido Gallia Comatae, dio Euliojio Santuak, arabatar Santxo martiriarengatik; aitormen onek Araba eta Baskonia Dukerriaren arteko ar-eman zahar bat adierazten du, zitekeen bakarra beste aldetik.

Behin eta berriz berritzen diran etsaitasunezko ar-emanak. 743, 757, 794, 850, 866 eta 867 urteetan, astur-leondar erregeek armakin eskuratutako Arabako lurraldeak edozein mugonez baliatzen dira arrotz-uztarria kentzen. Munia, arabatar gatibuak Fruela Erregeari seme bat emango dio: Alfonso II el Casto, Asturiasko errege izango dana. Bere erresumatik erbesteturik, bi bider Araba babestuko dana, Kronikak dion bezela politikako aldakuntzek «bereengana» itzultzeko bidea eman arte.

d) Geroztik Arabako Konderria Adre Santxa na-

Arabako Konderria Asturiasko erresumaren «zati bat» zala...

far printzesarena dala; Asturiasko Ordoño IIaren alarguna izan baitzan, gero Alvaro Arramelizekin eta Fernan Gonzalezekin ezkondua. Bata bestearen ondoko senar auek «Arabako konde» aitortzen dira eta bigarrena «konde jerente», onekin konderriaren egiazko titulua Andre antxarena dala egiztatuz. «...et in Alava et in Castella Fredinando Gundizalviz comitatu gerente...».

«...una cum uxore mea dilectissima Sancia...». Andre Santxaren eriotzaz Fernan Gonzalezek konderria galtzen du, eta bere ondoreko Garcia Fernandez eta Santxo Gaztelako kondeak, ez dute ifioiz Arabako konde titulua artuko. Arrezkero agirikoa eta oinarritua azaltzen da Arabaren jokaera Nafar Erresumaren barruan. Santxo Aundiaren garaletan, Iruineko katedralaren berrikuntza agirian, Munio eta Joan arabako apezpikuen sinadurak agertzen dira. 200 urte igaroko dira Nafarroarekiko batasuna Gaztelako Alfonso VIII erregeak armen indarrez autsi arte; baiñan ez arabatarrek, eta batez ere 3 illabeteko setioa jasan behar izan zuen Gazteizek, gogor egin gabe. Au guzia arabiar autoreek, beren gerrateko kroniketan, Araba ta Asturias zeazki bereizten dituztela ahaztu gabe.

Jakiña da, onek guziak ez diela gehiegi axola belpardarrei; orregatik Banus jaunak, bere Gipuzkoako udal-legeei buruzko txostenean, «nafar jabetza» deitu zion 1.200 aurreko gipuzkoar garaleari. Badirudi 1.200 ondokoa ez dala arrezkero «jabetza». Ez da ere «jabetza» Gaztelako Alfonso VIII ak egindako Arabaren arropaketa, ez dute ere nunbait «jabetza»-rekin zer ikusirik asturen erresumarekiko arabatar agiriek. Nabarian dago jokaera onen xede nagusia: Arnau-Llorente ta Belpardaren baratze zaharrean aldaska bat birlandatzea.

Gauzak diran bezela ez ditezke ikusi zera kontuan eduki gabe: Erdiaroko ar-emanak, batzutan aldi batekoak, alkarren artean kontraesanekoak, era askotako ahalmen-neurri-bilduma osatzen dutela, eta zer-ikusirik gabeko dirala pizkunde geroko Estaduen arteko politikako ar-emanen sistemarekiko berdintzetan finkatutako edozein adierazpenarekin.

Ad probandum egiten dan billakuntza eta nazio-keria edozein zinezko historia-azterketaren etsalrik aundienak dira.

Orrela, korzegako aurrel «nos ancêtres les gaulois» delakoa esanaraziz, Lapurdin Joana Arkokoa gorai-patuz, orduko lapurtarrek aren kontra borrokatu zutela ahazturik, Seneca eta «la Maja Desnuda», Isidro Satnua, Mostolesko Alkatea eta Weller Jenerala batean sartuta historia-nahasketa izugarri bat eraikiz bukatzen da.

JELMIREZ

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Gotaria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

areatza

IKASTOLA

Ez dakit, danok jakingo dozuen ala ez, baiña interesgarria da benetan, gure errian ikastola bat zabaldu dala jakitea. Ikastola au parbulario modura zabaldu da eta iru urtetik sei urtera daukiezan umeentzat bakarrik izango da. Oraindiño ume gitxi doaz, baiña uste dot emetik aurrerantz umeak ugartuaz joango dirala. Ia ba euskal lore barriak ernetzen diran Areatzakozko baratzean.

Onen antzeko ikastolak Arratia-ko erri guztietan zabaldu dira, Di-
man eta Zeanurin izan ezik, baiña
laster ikusiko doguz erri oneitan
be.

KARPOKO ERROMERIA

Maiatzeko illaren leenengo dome-
kan «Santa Cruz» edo «Karpoko
erromeria» deituten dan jaia izan-
go da Areatzan. Igaz gauza ede-
rrak antolatu ebezan gure erriko
gazteek jai egun au ospatzeko bai
abesariak, bai txistulariak, bai eus-
kal orkestra eder bat t. a. Baiña
aurten ezta ezer entzun oraindiño.
Sorpresaren bat emongo ete deus-
kue aurten? Baiña zelakoa izango
da sorpresa ori?

AREATZATARRA

lemona

UNIBERSITATETIK

Denek jakingo dozue, gutxi gora-
behera, zein den Unibersitate hau:
Bilbaoko Unibersitate Autonomo be-
rria. Kurso bi doroaguz bakarrik,
eta oraindik Ciencias eta Medici-
na baino eztagoz. Urteakaz, emen
ipiñiko dabez orain Bilbon bertan
dagozen beste Fakultadeak, dena-
kaz egiteko «Uri-Unibersitaria» bat.

Baiña berria bada ere, gure Uni-
bersitatearen barruan, hainbat ara-
zo zahar egosten da... Igazko gau-
zak alboan utzita, aurtengoak ba-
karrik badira lanaldi luze bat emo-
teko modukoak: Ciencias-ko «no
numerosos» irakasleak huelgara ur-
ten ziran, euren lan egiteko kon-
dizioak benetan txarrak zirelako.
Ile bat egon eta gero utzi zituen
hemen jarrera; eta zer atera zu-
ten garbi? Betiko moduan itz onak,
eta ezer esaten ez duen legez:
«eztagola dirurik...».

Beste alde batetik Ciencias-ko 4
irakasle eta Medicina-koak beste
6, Unibersitatetik kanpora botata
dagoz, juizioa euki arte, igazko uni-
bersitate arazoagatik. Sarrikan ere
bai Ingenieros-fakultatean bai Eco-
nomicas-en espedientatuak ere ba-
dagoz. Hau, igaz Deustutik bota
zituzen ogeita amarrak kontatu
gabe.

Horregatik ikasleen artean be be-
rotxu dago giroa.

Ba, honek dira orain arte, aur-
tengo ikastaroaren berri beroak.
Ia arazo hontarako halan edo ho-
lan konpoketa bat topatzen daben.
Zoritarrez, ez dot uste konpon-
duko dabenik.

Tira ba! Bota dogu gure gaurko
gaia, baina gure Unibersitatean hau
eta beste asko daukaguz erabili-
tekoak. Urreragorarte, beraz.

LORRATZ

zumarraga

UDABERRI ARGI BATEN
OIARTZUNAK

Gure eliz gizon argiak eratuta,
garizuma aroaren arian ospatu di-
ra gogo-jardunak: garizuma asi-
eran emakume guztientzako, Gipuz-
koako eliztarren artean guztiz eza-
gutua dan, D. Antonio Oyarzabal
apaiz argiaren arduraean. Jardu-
lari trebe onak bereganatu ditu en-
tzuleen gogo eta blotzak.

Era berean, apirilaren bitik zor-
tzira, D. Jose M. Galarraga, Az-
koltiko Erretore Jauna, dala Glzo-

rentzako ospatu dira garizuma aro-
ari dagozkion itzaldi jator batzuk.

Bi izlari trebe aukeratu entzuten
leiatu da gure erri ona, ausartuaz
jalki dituzten egia sendo eta bo-
robillak.

Gizadiaren eta Elizaren etorkizu-
nari buruz kezkatu agertzen geran
une onan, gure eliztarrek bategi-
nik gure eliza-sapailean ikusiz,
itxaropen argi batek argitzen du
gure barrua.

Itzaldi sakon auker, erdera mar-
dulean jalkiak izan arren, geienbat,
Euskaldun biotzetako lur goxoa
eregiña izan da.

Gomaitasunez betetako itzaldi
auker medio, mugitu dira gure erri-
tar asko eta aurtengo aste san-
tuan, inoiz baiño jende oste aun-
diagoak ikusi ditugu gure Eliz-ba-
rrutiko elizkizunetan.

Pazkoa egun goizean, lore eta
intsentsu usai goxo eta guraso eta
senideen irribarre eztiarekin babes-
turik, Euskeraz Kristau-bidea ikasi
duten aurtxoek egindute beren Leen
Jaunartzea.

Gaur Pazkoa bigarrena antziñako
oitura jarraituaz erromeri eder bat
ospatuta, Zumarragako Andre Ma-
riren babesean.

Eta Pazkoa jai aundi onan Kris-
tau erriarekin bat egiafiaz, aizearen
lau aldetatik etorri eta Mertzeda-
ria Lekaimeak emen daukaten
etxean, Jaunaren deiturari jarrai-
tuaz lekaime jantzia artu dute, eta
beste askok betiko maitasuna zin
egin diote beren Jaunari.

AZKARRAGA

andoain

GURUTZE DONEAREN jaialdiak
badatozkigu! Urtea joan eta urtea
etorri, baina urtero berpizten ditu-
gu egun hauk. Andoainen bizi dira-
nei eta bizi izan diranei ez zaiz-
kie berehalakoan ahanzikio gure
GURUTZE DONEAREN egun eta
jaialdiak. Nahiz gertu egon nahiz
urrun egon, gogoan izaten ditugu
jai hoiek; Andoaindarrontzat badute
eraginkorra den halakoxe zerbait.
Inguruetako herriak ere gogoan iza-
ten dituzte hemengo jai hoiek; uda-
berriarekin bateratsu izaten dire-
lako edo lehendabizikoetakoak dire-
lako edo, biltzen da behintzat jen-
de ugari. Andoaindik urrun daude-
nak eta urte guzian herrira irixten
ez diranak, urte sasoin hortan geu-
reganatzan zaizkigu. Ongi etorriak
danak eta urte askotan honela!
Jaialdi zoriontsuak igaro itzazue!
Karrikako eta Elizako gorabeherak
eta elizkizunak nola joango diren,
hemendik landa jakingo dituzue eta
berorrexegatik ez noa hemen ipin-
tzera.

Baina gaurko honetan, «Santa
Kruz»-ko elizatzako ezarriak da-
goen idatzitxo bat ekarri nahi di-
zuet gogora; borobil-erdian dago-
ena alegia. Erdaraz dago eta gutxi
gora behera honela dio. «ERMITA
DE SANTA CRUZ, anexa a la ige-
sia parroquia de esta villa de AYN-
DOAYN, cuya patrona es la villa».
AYNDOAYN. Andoain, herriaren hi-
tzak edo izenak zer esan nahi duan,
behin baino gehiagotan galdezka ari
izan gara.

Lekuona jaunari irakurri edo en-
tzun izan diot, Latinetik ote dato-
rren, Antonius izenatik ote dato-
rren, edo izen horerkin zer ikusirik
ba ote duan. Mitxelena Koldo jau-
nak ere honelako zerbait esan na-
hi du, berak argitaraturik daukan
«Apellidos Vascos» idatzian. Bi ja-
kintsu hoiengan aldean gu ezdeusak
gara, baina nik galdatzen diet:
Ohartu ote zerate bai bat eta bai
bestea AYNDOAYN horrek «Anto-
nius» ekin daukan zer ikusla era-
bat aldatzen dela? Erromatarrek
ANTONIUS ez dut uste bein ere
AYNTONYUS idatzi dutenik; Hortaz,
harrigarria deritzat, AYNDOAYN
«Antonius»-tik labaintzea. Lekuona
eta Mitxelena jaunek honela diote-
nean, oin harri bereziak izanen di-
tuzte eta Elizatzakoan idatzi zuanak
gaizki idatzea leikena da, baina on-
gi idatzia belego, nik deritzat, An-
doainen esan nahia erabat aldatzen
dela. AYNDOAYN izena, hor idatzi-
rik dagoela, honezkero lareun urte
izanen dira. Lizaurko haundiki edo
ahalde nagusia bide zala ezarria
izanen da; Lizaurko ahalde naga-
siak (Gaurko Jauregi basetxea) eli-
zatxo hau bereganatu nahi izan
zuan, agi danean, eta Elizak edo
Herriak ukatu egin zion eta orduan
ipinia da idatzitxo hori. Orain ida-
tzirik dagoen bezala (Inork aldatu
ez badu edo inork okertu ez badu)

idazten edo izentatzen bazan-garai
haietan, bere esan nahia ez da
«Antonius»-tik sortua;

ANDURA erderaz SAUQUILLO

(Belar mota bat da)

ANGIRA > ANGUILA

ANGURA > ANCLA

(Yunque)

Hiru hitz hoiengan errotik edo hoi-
tako batetik ote dator?

AINDURA-GAIN dala bidezkoena,
nik deritzat. Zumea karrika alde
hau, zumitzez bete egongo zan;
Berrozpe alde ere ihiaz edo ain-
guraz osatua egongo zan, noski.

Ez litzake bada haritzekoa izan-
go, gailur honi, AINLURA-gain ize-
na ematea.

Hala ote? Ez ote? Bakoitzak
eman dezala bere jakintsu iritzia;
nik nire kezka agerian azaldu dut.
Eta «Santa Krutz»-ko elizatzakori zor
diot nire kezka hau.

TALDEKO BINGEN

bilbo

EZ BEARRAK

Bizitzan gauza guztiak ez dira
guk nahi bezela gertatzen. Baina
nik ez dut konprenitzen nola ez-
beharrik gehienak lanean jator da-
biltzanen artera jausten diran, eta,
bitartean, lasai bizi diranak lasaia-
go bizitzeko era duten. Anaiei oz-
tutako odolak indar haundia be-
har du izan...

Gaur gizon jator biren ezbeharra
agertzerat natorkizue. Bat bertsola-
ria eta, dantzaria bestea.

Bertsolaria ABEL ENBEITA da.

Oso ezaguna euskaldunen artean.
Hamaika bertso sakon abestu di-
tuna. Bere herri zaletasuna eta
bertsoetarako garra barruraino sar-
tuta dauzkana. Ta orain, edaderik
onenean, abestu ezinik gelditu zai-
gu, eztarriko mina dala bide. Ezin
izango duala gehiago abestu esan
dio medikuak, eta sendatzerik ez
duala.

Dantzaria SABIN EFIGUREN du-
gu. Hau ere danak ezagutuko du-
zue. Hainbat xapelketa irabazi di-
tu: Bizkaikoa, Euskal-Herri osokoa,
Erregelena etab. Dantzari talde as-
koren irakasle eta buru. Euskal
Dantzarien Biltzarrean Bizkaiko bu-
ru izana. Eta azken urteotan gure
dantza zaharrak, ziran bezela, heu-
ren sustraitik ateratzen, jo hara
eta jo honera, gelditu gabe dabi-
lena. Ta guzti hori egun osoan lan
egin ondoren, Baina hezurra gas-
tatu zaio «ingle» alderdian (artro-
sis) eta ezin izango du gehiago

dantzarik egin. Honi ere ez dala
osatuko esan dio medikuak. Hala
eta guztiz ere irakasten jarraitzen
du.

Gizon bi herriaren alde lanean,
gure kultura herrikoia, gure izaera,
ohiturak... jasotzen atsedenik ga-
be, eta biak ezbehar batek bidea
itxita. Zergaitik baina? Ezbeharren
bat behar bazuten ere, zergaitik
ez zaio bertsolariari hankako mina
etorri eta dantzariari eztarrikoa?

Horra gure esker ona zor diegun
anaia bi. Omenaldi bat merezi du-
ten anaia bi.

Biekin egon nintzan lehengoan,
koinetuak dira izan ere, eta bie-
negarrak irtetzen zien. Izan ere ez-
behar honek bihotz muinean zau-
ritu ditu.

Bitartean hamaika txikitolari izan-
go dira gure tabernetan barreka,
eztarri eta hankako minik gabe.

ARANTZA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Al-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander,
Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

Zure salmentak ugaltu ditezke

Salerosketarako
diru laguntza

Zure salmentak era askotara ugaltu ditzakezu.
Zure denda aundituaz eta eraberrituz; bertako
salgaiak aukeran eta gaurkoak ipiñiaz; denda be-
rriak zabalduaz; garaian garaiakori begiratuaz; bear-
den neurrian berrituaz... Ots, zure denda gogozkoa
eta atsegiña izan dedin bearrezkoa duzun guztia
eskuratuaz.

Zure denda osatzea, indartzea, aunditzea, dela eta...
kezkatu bazaude, zatok guregana, bear duzun argi-
tasunik eta laguntzarik jasoko duzu.

SALEROSKETARAKO DIRU LAGUNTZA onura-
kor eta komenigarri izango zaizu, benetan. Zure
kezkak uxatzeko asmatu dugun zerbait bait da.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

saldis

UDABERRIA

Txori kantuz eta eguzki dirdari-tszu betea etorri zen. Baiña Apirillak egin du berea. Kuku-elurra bota digu. Kukuak jo eta biramonean dena zuri zuria azaldu zen. Eta gero beste bi egunez, elurra zanpa-zanpa aritu zuen. Zerbaitegatik dira esaera zahar oiek: "Mar-txoak zenbat izotz, Apirillak ain-bat elur", "Apirilla biribilla, urdan-degian txerria otzez illa". Egia esateko, elurketa au oso ongi etorri da alor-soroak gozatzeko. Ikusiko da ze frutu emanen dun.

PILLOTA LEKU BATEN
PREMIAN

Joan den aspaldixko ontan pilotarako gogo aundiarekin ikusten ditugu gure mutill gazteak. Naiz eskuz naiz paletaz poliki aritzen direnak badira. Orrela, elkarrekin pelean ikustean, asko poztutzen gera. Baño plaza on batean askoz ere geiago jostatuko lirakela uste dugu. Noiz izanen ote dugu plaza eder bat? Bere estalki eta guzti egindako pillota lekua?

BIDE BERRIA

Zorionetan arkitzen gera, aspaldiko ametsa laster egi biurtuko. Jakin dugunez Aldundiak subastak egiteko deia egin du Gorostietatik errira bide berria egin deza-ten; zortzi milioitik gorako presu-puestoa izanen dute. Ea bada bide berri ori eginik laster ikusten du-gun.

A. D.

mendexa

Gaztetxoan artean euskera aldre-besa, batekoz besterako euskera entzuten da oraintxe. Erderazko itz asko, bestetik.

Egunetik egunera sartzen dirala erdal itzak, esan ditek. Negargarria da gertatzen ari dana.

Orregaitik, nere ustez, idazleak ez luke aalegindu bear erdera idazlanetan sartzen. Berez sartzen dira nai baino geiago, zoritxarrez.

Oraingo abiadan bagoaz, laister doña bakarrik izango da euske-raz: itzak, erderaz danak.

Emen bada esaera bat bermeo-tarren batek esan ebal:

"Tiempua formidabilia trigua ma-duratzeko".

Bildur naiz onenbestera ez ote garian iritxiko.

Lantxo onen bidez dei egiten deustat erdi guztiari, eta baita inguruko erriei ere, lanean asi bea-rra daukagula aal danik arifien, gaztetxo onen euskera garbiago bat erakusten.

EZKONTZA

Apirillaren zazpian ezkondu zan Elorribarri baserriko Ana Tere Arri-llaga, Gardatako Urrupioño Lakeri-kabeaskoagaz.

Zorionak!

Txakartegitar Joxe

aiete

HEZI TOKI

Azken aldi honetan mendigoizaleen diapositiba batzuk ikusi ahal izan ditugu, koloretan, ikusgarriak benetan. Gure txalo beroenak aietear mendizale purrukatu hauen-tzat eta ea noiz antolatzen duzen beriz antzeko zerbait. Urrengo as-tean Balentxiren hitzaldia "Eliza eta lana" izenburuari zegokiola. Oso interesgarria iruditu zitzaigun. Garbi azaldu zuen gaurko gazte askoren benetako konpromisorik hartu nahi eza.

MENDIGOIZALEAK

Aste santutan, gazte talde batek mendigoizale kursillo bat antolatu du eta bidebatez eskalada batzuk egin Zurizar haranean. Beste batzuk Zaldueñon josi dituzte beren kanpaina dendak, Aizkorri eta Andia ibilaldi batzuk eginaz. Eta azkenik, bost matrimonioik osa-

tzen genuen talde batek, seme-alabak geurekin, Nafarroako Gain-tzan eman ditugu azken gai egun hauek, haurrak euskal giroan mendizaletu daitezen. Nafarroako men-di ikusgarriak giputxez josita ikus-ten ditugu igande eta jai-egunetan eta horrek beste hura gogorarazten digu: "Mendizaleak aurrera... eus-kaldunak esnatzera".

FESTAK

Aurten eta aurtengo urtetik hasita beti, maiatzean izango dira Aieteko festak, maiatzeko 13an, Gurutze Deuna ospatuaz. Hona hemen aurtengo festa egitarauaren mamia:

Maiatzak 10, osteguna: gaueko 8-etan hitzaldia Aieteko historiari buruz.

Maiatzak 12, larunbata: 5,30etan, haurrentzat pelikula bat. Pelota partiduak (kopak). 7etan, ping-pong-ean finala (kopak). 8-10, dantza 10,30-12,30 Schola Cantorum.

Maiatzak 13, igandea: goizeko 8-etan diana txistulariekin. 10,30: haurrentzat meza. 11,30: dantza konkurso bat. Arratsaldean: 4-8: pintura eta abesti konkurso bat (Aiete - Jakintza - Lazkaoko ikas-tolen aktuazioa). 10: verbena.

Maiatzak 17, osteguna: gaueko 8-etan, hitzaldia eta abesbatza gai erlijiosoei buruz.

Maiatzak 19, larunbata: arratsal-deko 4,30-8,30: haurren futbol txapelketa (Kopak): Morlans-Erron-do Ugalde. 10,30: EUSKAL JAIA: OSKARBI - PELLO ETA PAN-TXOA - ETXAMENDI - LA-RRALDE.

Maiatzak 20, igandea: goizean diana txistulariekin. 10: bola txapelketa (kopak). 11: herri-meza. 12,30: ardo-kupela eta Aurreku. Arratsaldeko 1: bertsolariak. Tri-kitixa. 14,30: Pantxikari omenez bazkaria. 17: erromeria. 18: Has-parneko dantza-taldea. 22,30: Gau festa.

TXERTUBI

1973ko apirilak 27.

azpeitia

TRIKITILARIEN OMENEZ

Apirilaren 8an Azpeitian ospatu zen jaialdi gogoangarri bat. Irakur-leak dakikeenez iazko urtean Usur-bilgo herrian Sakabi eta Egañazpi izan ziren omenduak. Usurbildarrek hasera eman zioten ekintzari jarraituaz aurten Azpeitian besta lau trikitilari eta panderojotzaile omendu dira. Auntxa, Arbe, Bitarte, Epelde, Egurrola, Iturbide anaiak. Jaialdiaren antolatzaile Loliola bailarako gazteak genituen. Diogun bidenabar, antolaketa egokia iruditu zitzaigula. Jaialdiaren zati guztiak edeki ta-xutzen eta burutzen asmatu zuten. Zorionak zuei gazte bulartsuoi eta aurrera.

Goizean garaiz agertzen hasi zitzaizkigun trikitilariak beren «inper-nuko hauspoa» harturik lanari ekit-eko gogotsu. Taldeka-taldeka ka-letan goitik behera soinua joaz Eli-zatariaren bildu ziren. Hamazazpi zen-batu ahal izan genuen; baina gerora gehiagorik agertu zelakoan gaude. Tapia trikitilarien gorazarrez Herri-meza eder bat ospatu zen. Egun sonetan Soreasuko eliza txiki-egia genduen; handia bada ere, ezin leku eman hainbeste jenderi.

Mezaemaile eta hizlari Mikel Atxaga idazlea genduen. Beronek agertu zigunez, etor zedin trikitila-riek berak eskatu omen zioten. Izan ere Mikelek Usurbilen egin zien arreraz ez dirateke ahan-tzi. Aurten ere Azpeitira sasipetik ibiltzeko as-moz ez zitzaigun etorri. Trikitilarien ekintza, eskema zorrotz baten bidez, Herri-gataskari itsatsi zion. Hala-ber «Garizuma» metafora Euskal-He-rriarren patu hitsari. Aspaldion ez genduen Atxagaren sermoirik en-tzun; bagenduen hartaz asetzeko nahirik, eta bai ase ere!

Eguerdiari izarraitz pelotalekua lepahezurreraino beterik lau bikotei omen-saria eman zitzaizen. Patxi Itur-bidek ez zuen omenaldira agertzarik izan. Honen seme Imanolek bete zuen hark utzitako zuloa.

Jaialdia erromeri bulartsu eta alaiz amaitu zen.

ASTOTEGIKO ZUHAITZAK
MUTILZAROKO OROITZAPENAK

Astotegik azpeitiar gutioi, kale-tar nahiz baserritarroi, halakoxe bi-hozkada samurra damaigu. Astote-

gi Azpeitian dago. Urola erreka- ren saihetsean eta toki izen bat da. Ize-nak ongi adierazten duen bezala, azokara edo tratura datozen base-rritarrek astoak uzten dituzten le-ku hain zuzen.

Garai batetan, goiz partetik, azo-ka ordutan astoz beterik egondu ohi zen; gaur astoen orde z berebi-lak egoten dira. Hots motorrezko asto berriak.

Mutilzaroko sasoi haitan, orain-dik ere ikusi bide dugu asto gaixo haien egoera luze aspergarria. Oro-i-tzen gara haien arrantza eta marru tristeez. Noiz baino noiz beren na-gusi baserritarrek, eguneroko ogia eman zezaten, tratua saldu zai etxera abiatzeko. Binbitartean gu kaleume bihurriok, asto gaixoak le-henaz gainera ernegarazten: «hau arra duk beste hau emea» igo ba-ten gainera eta salto bestera, eta azkenik ertzaina ikusi eta ihesari ematen genion. Astoak lotzeko bur-din luzea, gaur ere ikus ahal dai-teke; baita homatan sarturik diren argoila zaratzats ukere. Eskolaumeen jolasgailu bitxiak eskuarki.

Argoila hauk eseki leku apartak izanik, beren iguruan eskolaumeak jolas berezi bat sortu zuten. Haiek garai liluragarriak! Gure herrian er-dal-jolasik ez zen ezagutzen deus ere. Nahiz eta eskola guztitan er-dal-irakaskintza nagusi. Eta ez pen-tsa irakurle antzina urrun baten ai-pamenak eginaz ari natzaizunik ez horixe; Agirrerren lehendakaritza Bilbaon ez baino Parisen ezagutu genduen belaunnaldiaren gertaerak dituzu guztiak.

Astotegi zuhaitzez estalirik eza-gutu izan dugu, guk behintzak beti-danik. Ezker-eskui indi gatzaina adartsuak lerro lerro hamarkata to-lestatuturik, uda eta negu, guztion babesleku. Zuhaitze haitan zenbat azpeitiar jolastu ote da! Jose Arte-txek ere Arkupeak eta eskola in-guruok behinik aipaturik utzi zi-tuen. Bera ere eskierki Astotegin hamaika jolas egindakoa izango zen. Indi gatzaina gaixoak! Zaharraren zaharkiturik zirelako edo... Orpotik ebaki, zuztarrak eta zainak kendu ondotik sutara. Orain berriak kimu zai gaude.

Zaharrei gure oroitzapena, berrioi ongietorri itxaropentsua: lehengoek haina urte eta zerbitzu egin deza-zuen opa dizuegu!

Astotegiko indigaztainak, zuhaitz hostatsu bikainak. Herri zerbizari lelalak, Urolaren miresle isilak. Urteen kate gogor lodiak ahaldu ditu zuen bizitzak. Zuen azken oroitzapenak gorde bitza gure lumak.

ERRAMU EGUNA

Erramu igandez eguraldi ederra genduen. Mezanagusi aurretik urte-ro bezala erramu bedeinkazioa gen-duen. Ondotik prozezio bikain bat egin zen. Gure kale murrizak ume-txoan kantu eztitsuz alaitu ziren. Aurtengoa ere jende asko ager-tu zen erramu bedeinkaziora.

Umetxoak atetik ate erremu be-nedikatu banatzen ikusten geni-tuen. Nolak pulamentu eta ilusloz! Erramu egunez behin da berriro gu-re umetxoak eredu genituen.

Iraurgi zaharreko lurralde haue-tan badira oraino ohitura jator eranginkorrek. Ze arrairo gero.

ALFABETATZE SAIOA

Lerro hauk argitara orduko Azpe-i-tian eta Azkoitian Alfabetatzeari ha-sera emanik egongo da. Honoko Al-fabetatze hau Euskaltzaindiaren ar-durapean eta beronen arauel ja-rraituaz moldatuko da. Irakasleak berriz, Euskaltzaindiak euskara ira-kas ahal izateko banatu zituen kar-neten jabe ditugu. Ondorengoeta gai honi zehatzago lotuko gatzai-zio.

IÑAKI OLARTE BIZKORTZEN

Azpeitian eta Gipuzkoan guztiz ezaguna da Iñaki Olarte. Gure he-rriko Ikastolaren sortzaile, Zeruko Argiaren langile gartsu, irakasle jakintsu eta Gipuzkoako Ikastola-el-karteiko lehendakari dugu Iñaki. Ba-du zertaz kezkatu gure ekintzaile apal jator honek.

Lan eta neke guztion gainetik, Iña-ki mutil patxaratsu eta humorekoa du-gu, gauzak arretaz eta oroapenez egiten dakiena. Sekula ez gara as-pertu izan bere ondoan. Beti badu zerbait jakingarriak.

Azkenaldiotan, lanen astunaz gai-nera, gaixoldi batez jipoiturik egin-du da; balna badator bai bere sasoi-

ra. Makila eta nagia alde batetara utzia, egunero jinasi saio luzeak egiten ditu. Hori duk Iñaki hori! Badakik Apirileko loreak balio due-la urrea. Bejondaiala motel, eutsi goiari!

Anatsan

arrasate

IKASTOLA

Borroka asko izan ondoren, gure herrian, ikastolak jarraitzen du. Ikastolak hiru zati ditu. a) gurasoak eta junta, b) ikasleak, d) irakas-leak. Eta borrokaren ondoren zati bat terdi aldatu dira. Horregaitik Arrasateko ikastola berriaren berri ematen saiatzen gera.

Datorren larunbatean, hilak 17, Otamendi dantza-lekuan jaialdi bat ospatuko da, «Koxka» eta «Haika» alaitzaileak diralarik.

Herritar asko bilduko gara la-runbatean ikastolari laguntzearen; dana dala konbeni zaigu oraindik kontuan edukitzea andereño batzu lanik gabe daudela, eta berri batzuk (heuren «Euskaltzaleasun» guztia-kin) alkarrekin erderaz mintzo di-rala.

Beraz, nabari da oraindik guz-tiak ez dirala konformatu ikasto-laren joerakin.

LANTEGIETATIK

Oraingoan ere lantegietako be-riak izan ditugu. IFAM (Industrias Feliziano Aranzabal Mondragon) deritzanetik bortitzenak.

Hiru hilabete direla langileak huelgan hasi ziran, reibindikazio batzuren eske.

Azkenean, ugazabarekin eztabai-da batzuk izan ondoren, beronek lantegiko ateak itxi ditu.

Beraz, hirureun langile kalean aurkitzen dira. Noiz arte ote?

—oOo—

Zenbait kooperatibak ere, beren Batzar orokorrek egin zituzten.

Dakigunez batean «Dei Arrasate-ri» Gurutz Ansolaren artikulua ere aipatu zan.

Beste batean Batzar agintaritzar-ako jende berria autatu zan.

Dakigunez edo behintzat uste dugunez, Batzar orokorra da koope-ratibetako agintari nagusia. Eta itxura denez, langile gehienek fa-miliak nekez jateko alokairua ira-bazten dute. Batzar orokorrean kon-fomidadea erakutsi digute zenbait puntutan.

—oOo—

Danak aipatzeko Union Cerraje-rak eta Roneok, S.A.k bete dituzte beren araudiak.

Iaz indar gehien Bergarako lan-tegian ipini omen dute, aurten be-rriz Arrasaten ahalginduko dira batik bat.

—oOo—

Arrasatetar langileok puntuok ze-hatz mehatz analizatu behar geni-tuzke.

FENOMENO DERITZAIGU

Gure herrian, aurten ere, anto-latu dituzte euskarazko ikastaroak. Batzuk eta besteak bildu gara da-na ondo amaitzeko. «DANOK» koek ekainean Euskaltzaindiak egingo duen bilera dala eta, Euskal Ira-kasle titulua jasotzeko klase ba-tzuk montatu dituzte, Eibartar ira-kasle talde bat ekarriaz.

Zorion denoi eta ondo joan da-kizuela.

MASKELU TADEAK

mutriku

«GOIZEKO IZARRA» TALDEA

Ona emen GOIZEKO IZARRA, an-tzerki talde bikaina. Gerturik beti euskal kultura, izkuntza eta gure oiturak zabaltzeko indartzeko. Goi-zeko Izarra antzerki taldea, orain lau urte sortu zan; geroztik or da-bila egiñalako salotan, erririk erri euskal antzerkiak agertuz.

Iru antzerki dira gerturik: RA-MUNTXXO, TXAPELA BETE EURI eta APAIZ LAGILLE ta GIZON.

Apirillak 23, astelenez, LENENGO IZKUNTZIDUN ANTZERKI SARIKE-TA dela, ta Tolosako IPARRAGIRRE ANTZOKIAN bi jardunaldi emanak dira, arratsaldean eta gauzez. Iñaki Begiristain jaunak, ain zeatz eta

tajuz egindako «APAIZ LANGILLE ta GIZON» argitaldurik. Antzerki onl buruz jaso ditudan albisteak poz-garriak dira. Beren lana guztiz txalotua eta goratua izan zan.

Zuzendari eta antzezleri guziak ar bitzate nere zorionik beroenak.

EZKON DEIETAN

Ezkon deletan arkitzen dira, Ni-kasio Arruabarrena, Itziar Basurko-ekin; Jose Iñasio Txurruka Uso-biagi, Lourdes Motriko Beristaine-kin; Luis Maria Burgaña Arruaba-rrena, Izaskun Motriko Beristaine-kin; Juan Maria Arizabalaga Ba-lenziaga, Mari Carmen Ibarzabal Garagarzarekin; Martin Arizabala-ga Iriondo, M.ª Rosario Lekube Goenagarekin eta, Jose Maria Agi-rrezabala Arizabalaga, Ana Maria Zabaletarekin. Zorionak denoi.

KRISTAU BERRIAK

Apirillak 21, Larunbat santuz, gaueko Meza Nagusian bataioaren bitartez kristau berri egin ziran aurtxo- en izenak. ARITZ Arrizabalaga Urreizti, ZIGOR Mendizabal Agirre-zabala, AITZPEA Barrenetxea Man-terola, IGOR Basterretxea Basterre-txea, ASIER Madera Beitia, UNAI Madera Beitia, M.ª MERCEDES Le-kube Arrizabalaga eta DANIEL Iba-rrola Urreizti. Zorionik beroenak, aurtxo- en guraso eta senide guzoi.

ARRANTZALEAK

Bokarta garai ontan, or dabilta gure arrantzaleak eguneroko joan etorrietan. Badira itsasontzi batzuek noizean beingo azken-sari edo to-pea arrantzatu dituztenak, beste batzuk erdizka dabiltzanak eta be-ste asko eskamaren azterrenik ikusi ez dutenak. Irabaziak eran batzuk ondo, zesteak gutxiago eta besteak baterez. Penagarria benetan, baina au betiko leloa degu arrantzale errietan.

ANDONEGI

ATXUKALETIK

Goiz argi eta ederra benetan, eta... Atxukalean. Eguzkia dizdira-tsu azaltzen zaigu Alkolea aldetik eta... udaberriko egun zoragarri bat Mutriku.

Mutriku, bere langille, nekazari eta arrantzaleak; eta mariñelak ai-patu ditudanez lehen esan bezela udaberria eta beraz antxoas sasoi!

Antxoeta, goiz ederra eta... Atxu-kalean. Gure azpian gure portua eta han urrutian, etxeruntz dato-zen ontziak.

Hasi zaigu bai urteroko antxo-eta. Nahiz eta nekez hasi, hasi zaigu. Hemen dugu geure artean. Hemen dakarte hain derrigorrezkoa zaigun frutua. Bide luzeak urrutian ibiliak dira; baina hasi da eta bai-ta dotore harrapatzen hasiere. Ba-datoz, bai, mariñelak, Atxukaletik ikusi dugu, eta zenbait etxetan poz-tu dira.

Eta hauek denak horrela direla urreratu da egunero bezela goiz hontan ere, arrantzale zaharra, erre-tiratutako mariñel zaharra. Eta ikus-ten du bai ikusi aurten ere hasi dela gure portuan urteroko garai-hontako mugimendua: ontzien joan-etorriak, burdi eta berebil edo ka-mioien batera eta bestera ibilli be-harrak, eta benetan bai poztu dela gure arrantzale zaharra. Eta galdez-ka hasi da: Horrek zenbat ekarri du, eta hark?

Bai, benetan atsegin zaio gure mariñel zaharrari ikuskizun eder hau goiz zoragarri hontan, eta han doa eskailletan behera lojape zaha-rra. Hitzegun du bai gure mariñel zaharrak orain arte gerarekin ibi-llitako arrantzale lagunekin eta bai-ta haalko xamurtasun giro bat su-matu ere bere bihotz barrenean. Eta eskeiñi diote eta baita eman ere arraija gure mariñel zaharrari, eta berak irriparez: Horrenbeste zertarako behar dut? Aski da.

Ez, ez da aski. Ondo merezi eta irabazia du hori gure mariñel za-harrak eta baita zahartzaro hobe bat ere. Bai noski.

Eta han doakigu gure Patxi za-harra, TRAMPA-KALEan gora poli-ki-poliki, makulu baten laguntzaz, bere zorrotxoan antxoekin, han da-ramazkio bere emazteari, lehenago egiten zuen bezela, antxoas bizi-bi-ziak. Han doa bai gure Patxi, arran-tzale jatorra, aldapan gora, goiz eder hontan bere sukaldara.

ULAZIA

pasai donibane

BELTZAK eta PORTUGAL-DARRAK

Lehenengo astean, zazpi gizon beltz aurkitu zituzten Bidasoa mendiko murgar galdak. Hoiestatik hiru, goseak eta hotzeak hilik. Senegaldarrak eta Guineatarrak omen dira.

Handik egun batzuetara, portugalgar gizon-emakume taldetxo bat, itozteko arrixkuan ibiliak izan dira, Bidasoa muga ibaia ertzetik batetik bestera igeri igeri nahi zutelarik.

Beharrak eranginda etortzen dira gizon hauek, Frantzian barna, lana bilatu nahirik. Beren nazioetan, ez bai dute ez lanik eta ia-ia ezta bizitzeko eskubiderik ere.

Guziez baztertuak eta zokoratuak diren langile hauek, Irunen agertzen diren bezin pronto, muga (muga honek makina bat kalte dakarkigu horregatik!) igarotzeko asmoz, gizon esplotatzaile eta giza trafikatzailerik talde batek, diru-mordo handiaren truke, aberri askatu eta berdingabera pasatzen «laguntzen» die. Eta beltz «dezibilizatu» hoiek, hor hil dira, «zibilizazioaren» erdi-erdian errukirik gabe. Benito Lertxundiren hitzak datozkigu burura: «Ez kanta beltza, alferrik da ta indarren kontra jaso indarra zuen bizitza oso motza da egin zazute libre».

IBILIALDI NEURTUA

Gure herriko ITSAS-MENDI elkar-teak, 7garren ibilialdi Neurtua (Marcha Regulada) antolatuta digu datorren igandarako (Maiatzak 13). Pasai Antxoko, S. Markos bidetik, goizeko 7etan, abiatuko dira parte hartuko duten mendizaleak. Marrak hontan duzue nondik-nora doan ibilialdi hau.

Izen-ematearen epea, Maiatzaren 13an goizeko 8etan itxiko zaizu. Bitartean, zure izen-deiturak, Itsas-Mendi Elkartean eman ditzakezu. Gogoan izan, taldeetako hirukoak behar dutela, ar edo eme dan jaramonik egin gabe.

NAFARROAN EUSKARA

Pozaren-pozez irakurri izan dugu, Nafarroan ere ikastolak sortzen eta ugaldutxo doazela. Gaurregun 17 ikastola zabaldutako omen daude beste horrenbeste herritan. Nahiz-eta, nafartarrei, euskaldun izena kentzen zenbait saiak (gogoan izan «vasconavarros» deitzen diela batzuek, euskaldunak ez balira bezeia), buru-belarri lanean ari zaizkigu euskara zabaltzen eta sendotzen Nafarroako Diputazioaren babesean eta laguntza pean. Arazo edo problema latzenetako bat, irakasle (profesore) ezarena dute.

Ikaspide ederra Nafarroako Diputazioarena! Aurrera nafartarrak!

IRAKURRI DUGUNA

Arantzazuko egutegian, Apirila 21eko orritxoan, esatera hau irakurri dugu: «Besteei erakutsia egin bagenu, honez gero bagin sartu». Egia borobila.

HERIOTZA

Orain direla egun batzuk, Pasai Antxon, Luisa Goleñetxea Alzua sanjuandar emakume jatorra, hil zitzaigun. Bi edo hiru hilabete direla ere, 18 urteko seme bat hil zitzaion ezbeharrez edo akzidentez. Hitzak alferrik dira, familia honek eramaten ari dena adierazteko.

Har bezate bere senar, seme-alabek, senideek (batez ere Teles eta Epik gure saminik gartsuena. INALURRETAK

errenteria

OARSO BOLETINA

Udaletxeak argitaratzen duen OARSO boletiniaren hogeigarren alea jaso dugu. Erroak dituela zailantzarik ez dago, hala ere ez da harriztekoa, denok izaten bai ditugu. Baina gehiago gertatzen de-

din eta eratzailleek jaso dezaten eta bear den bezalako erantzuna eman dizaioten, letra punta bi hauen bidez agertu nahi dugu garrantzizko erro bat.

Euskaldunok ez dugu ulertzen nola argitara daiteken Errenteria batean, boletina osoa erderaz. Ez ahal zarete konturatu honetaz ala konturatu bai bainan... Ez ahal dugu eskubiderik Udaletxearen berriak edo ekintzak gure hizkuntzaz jasotzeko? Agintarien artean bazaudete euskaldunak. Zergaitik bazterzen gaituzue? Zergaitik ez zarete saiatzen urrenago alean bi hizkuntzatan atera dadin? Errenterian bada euskaldunik lan hau aurrera eramango lukeenik. Estimatu gogorke eratzailleek jaso eta urrenago boletiniaren erantzun bat emango balute.

GUARDERIA INFANTIL

«Beraunen» «Guardería Infantil» deitzen zaion aretoa ireki dute. Gela hauetan, hiruorogei umerentzako omen dago tokia. Denbora gutti barru, Alabergan ehun umerentzako tokia izango duen beste areto bat irekiko omen dute. Lan ederra haxe. Gaur egun beharrezkoa. Soldatak larriak diranez askotan emakumeek etxea eta umeak utzi eta etxetik kanpo atera bear izaten bai du, sendia aurrera atera dadin. Baina lan ederra izanik, norentzako antolatutako gelak dira hauek? euskaldunentzako ala erdaldunentzako? Umetxo euskaldunak pertsona bezala hezitzeko biderik ba ahal dute? Norbaitek esango du, euskalduna sar dedila erdal moldeetan, euskaldunak ohitu daitezela erdal-dune giroan. Baina guk diogu Euskal Herrian bizi garenez, zergaitik ez erdaldunak euskal moldeetara?

Berriro diogu, leku hauen arduradunen gogoan har zazue arren, arazo hau eta lehen baileen erantzun bat eman ezazozue. Bide batez, dei bat egiten diegu herriko eta ballarako senar emazte euskaldunei. Ez ditzagun ahaz gure seme-alabak euskaldun bezala hazi eta hezi behar dutela eta saia gaitzen pertsona bezala hezi daitzen eta euskal giroko aretoak izan ditzaten.

HERIOTZA

Apirilaren 21ean Larrañaga eta Alberditar Franzisko larogei sei urtetan hil zan. Bere sendi guziari, agertu nahi diogu gure samintasuna (G.B.).

UMEEN IV ASTEA

Maiatzaren 7an hasiera emango zaio eta 13an bukaera. Guztietarik izango da. Zine jaialdia 7an; Ikastola taldeen antzerki laburrak 9an; TRIBIRIS, TRIBIRIS, BARDI Giñolaren saioa eta janzkera sariketak 11an; Ibilaldi berezia 13an.

Bikaina benetan Ereintza-Ibaika gau ikastolako arduradunek gertutut duten haurren hastea. Zorionak.

MAHASTI

ECHABE

ETXADAREN Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkifiek: 84 10 78
84 11 24

ZARAUZ

bazkari onaren zarpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marcial, 19 - Urrut. 813201
Donostia

ON KOSME, ZERRI SALBATZAILLE

Negua zan. Gau luzea. Goizeko amarretan, eguna illuna, eguraldi euritsua, astuna, triste. Illunago zegoan On Kosmeren biotza goiz artan: gaixorik oean; gorputzez gaixorik, baiña gaixago bere espiurtua. Euri tan-tanak gelaren leioan, beltzago biurtzen zuten bere barne atsekabetua.

«Ai Kosme, Kosme, gogoratzen aiz? Maiatza uken. I, ango Euskal Errian, Meza berria ematen; emen anaiak elkar iltzen. Ire ametsak egia biurtu ituen. Apaiz intzan. Ogeita amasei urte dituk ori gerta zitzaiala. Ogeita lau urte. Ez daukkak arrapatutik.

Orain zer? Joandako ire bizitzaz pozik aal ago? Laster aiz beste munduan. Zer egin duk bitartean? Zer zeramatek ire eskuek? Gaitz aundirik ez duk egin, baiña on izugarrik ere ez orratio. Au larriaren larria, esku utsik joan bea ote duk Jaunaen aurrera, Kosme?

—oOo—

Sukar-kalenturak eta pentsamentu goibel auek loa dakarkite On Kosmeri. Laster zan ametsetan. Sukaldetik entzuteko eran ari da: BOST PRAILLE. ZERRIA... NIK SALBATU...

—Burutik egin al zaio, On Kosmeri? Zer izketak dira oiek orde? ZERRIA... BOST PRAILLE... NIK SALBATU...? diotsa Kaxilda Zerbitzariak.

—Zaude lasai, Kaxilda. Orain ogeita amasei urte dela gertatua, ametsetan bururatu zait. Xelebreagorik. Errota-Berri zeitzan Konbentuan, bestaldeko Euskal Errian, bost praille bizi ziran. Bost euskaldun maite aien etxean, arkitu nuen nik, gure gerla mardikatu garaian, keriza eta babesa.

Egun batez, polita gertatu zitzaigun: Ilbeltza zan eta egun batez eten gabeko euri jasa izugarria ari zuen. Laster giñan Errota-Berriko bizi lagunok ibai eta euri urez inguratuta. Euria gero eta gogorrago; gerrietaiañoko ua etxe inguruan. Konbentuen atzekaldean «Zerritegi» bat zegoen. Egunen batean prailleen ao eta urdaillaren gozamen izan bear zuen zerrria bertantxe bizi zan; kurrunkurrunka bakardade aundienan errukarri ura. Urak gora zetozten eta zerritegia gerota gelago ari zan urez betetzen. Zerraren kurrunka estu eta larriak gero eta gelago prailleen biotzak estutzen zituen. Anaia Isidro Sukaldariak seriozki dio: Zerrri gizaajoa gero ere bere azkena tristeia izango zan baiña orrela nai eta nai ez ito bearra ere ez da bada gauza atsegiña. Itotzen daanean aprobetxatu al izango dugu noski. Bai alaxe uste diat. Orlako estuasunetan, al duenak al duana egiten du eta gure zerrria atea puskatuta igerika agertu zen prailleen begien aurrean. Orduan bai larri nere prailleak: Urak eramango du eta iñorentzat ez da izango, zion Aita Fidelek. Aita Ziriño koipe zaleak bere baitan pentsatuko zuen noski «Aurtengo Bijili egunak ugariagoak izango zaizkiguk». Bitartean zerrria igerika zebillen nora joan asmatu ezifilik.

Zer egin? Bat batera Ebanjelioa itz aiek bururatu zitzaizkidan: «Nere izenean emandako baso bat ur, saririk gabe ez da geldituko». Baso bat ur baiña gelago ez ote da ba zerrri bikain ori prailleen eskuetan uztea eta beren bijili egunak gutxitzea?

Aski izan nuen pentsamentu ura, bat baterako erabakia artzeko: «Ni izango nintzan zerrriaren salbatzaile. Sotana ken, makilla eskuetan ar eta antziak Kosme uretara zerrri billa».

A Kaxilda, Kaxilda, gaur Kosmito naiz, Kosmito. Oillotuta ikusten dezun Kosme au ez da Kosme ura. Ura beste bat zan. Gizon bikain eta azkarra, igerilari onenetakoa, urari eta olatu aundienari beldurrik ez ziona.

Bost eskaillera estu ziran Errota-Etxeak. Eskaillera tora zerrria igo bear zan. Laster nintzan zerrriarekin prailleen aurrean. Morroiaekin sei zerate, diotet nik, eutsi al dezuten tokitik eta gora gure zerrria.

Toki onean. Zer egiñik ez zegoen praille aiekin. Irutan ies egin zien zerrriak. Laugarren ekiñaldiaren aurretik aserre bizian mintzatzen natzaie: Azkenegoz ekarriko dizuete zerrria; zuek eta zuen zerrriagatik pulmoniz ez da garbituko On Kosme.

Bereala kompenitu nuen zer gertatzen zitzaieen prailleei. Uretan sartzeko abitoa jaso egin bear zuen eta bistan utzi sasoi artan erabiltzen zituzten parragarrik galtza aiek; kantzontzillo luzeak ziran praille galtzak. Berriro mintzatu nitzaien: «Bietakoren bat galdu bearrean zerate edo LOTSA edo ZERRIA». Lotsa galtzen badezu, gora zuen abitoak, jarri bistan zuen kantzontzillo eder oiek, uretara denok eta zerrria ekartzen dizuedanean, eutsi al duenak al duan tokitik eta barrura zuen zerrria. Lotsa galdu nai ez badezue utzi galtzen zerrria, ito dedilla, eraman dezala urak itsasora eta requiescat in pace.

Elkarrekin mintzatu gabe, lotsa galtzea erabaki zuten nere praille bedeinkatuok. Aita Nagusiak leen-bizi, poliki poliki bere abitoa goruntz jasota gerrikoz lotu zuen. Bere exemplo bikainari jarraitu zioten beste prailleak. Ura zan Teatro polita: Bost praille kantzontzilloak bistan zituztela zerrriari eltzeko zai. Fotografia bat atera al izan banu. Baiña banuen aurreko lanik nere zerrriarekin. Uretan daude eskaillera leen maillak. Listo, diotset, zerrria urreratu nienean; inguratzen dute zerrria, Aita Fidelek eltzen dio buznetik, Anaia Mateok anketatik, besteak al zuanak al zuen tokitik, Aita Nagusia ez du errespetatu gure zerrriak, ankas gora bota du putzura, arrastaka dijoa Aita Klemente. Ura zan praille eta zerrri festa. Azkenik zerrriak berriro igeri egiteko gogorik ezta, bera abiatzen da biziki eskaillerean gora eta zozt, Aita Probitzialaren gelan sartzen da.

Pozik ziran Prailleak, pozik Aita Nagusia. Milla esker, On Kosme, esan zidan onek. Merezki dezu sari aundi bat. Zer nai zenduke? Bere urdai azpiko bat emango bazenit lagun artean jateko? Bai orixe, zurretat izango da urdai azpiko ederrena.

Aita agusia baiña milla aldiz argiago zan Anaia Mateo eta gure zerrri maitearen urdaiazpikoak lukaina eta txistorretan biurtu zituan. Agur, On Kosmeren urdai azpikoa.

—oOo—

Goizeko illunaldia uxatu zaio On Kosmeri. Badaki gauza aundirik bere bizitzan ez duela egin. Uskeriak. Balio utsezkoak. Kristoren izenean egindako ezerezerkia oiek, Kristoren erruki aundiarekin batuta, pakea dakarkite On Kosmeren biotzari. Iriparra leurtu zaio ezipaifetan eta lerdea dariola patxada gozoan gelditzen da.

Arostegitar Jok

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz zure erlojua KANARIAS bertan baiña merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

“badator udaberria”
TRESILLOAK....oso merke

“1973rako berri berriak”

MOD. ITALIANO 15.375 pezeta edo hilean 630

MOD. SORRENTO 22.750 pezeta edo hilean 750

MOD. SORAYA 29.550 pezeta edo hilean 950

EZ DAUZKA BESTE INORK

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

MORAZA, 3 eta 14 an

SAN MARZIAL, 12 an

DONOSTIA

IRUN

ERAMAN ETA EZARRI DEBALDE GIPUZKOAN ETA NAFARROAN

askoz ere merkeago eskura ordainduz

ELIZAREN BERRI

Gazteria zerbaiten bila zebilek

Irakurleak jadanik dakikeenez, Taizé, protestante erlijioso komentua da. Munduan diren protestante komentu bakanetarik bat. Aspaldi on, bere jende-erakarmen indarra dela bide, ospe handia lortu duena.

Gazteria barra-barra biltzen da haruntz; batez ere, Aste Sainduz. Datorren urtetarako, Gazteen Kontzilioa delakoa antolatzen ari dira.

Gure artetik ere, hasia da jendea haruntz joaten. Hain zuzen, aspaldiko laguna dudana bat izana da aurtengo Aste Sainduz. Nere lagun horrek Taizé-n jaso duen esperientziari interesgarri iritzia diot AMUN-SA-ren irakurleentzat.

Hona bada.

—Haizak, hi, aurtengo Aste Sainduz Taizé-n izan haizela entzun diat. Egia ahal duk?

—Ba, bai. Aspalditik nengoa toki hura ezagutze-ko gogoz. Urteoro bezala, Aste Saindua non edo non pasatzeko asmoz, egun egokiak iruditu zitzaizkidan hantxe igarotzeko. Lagun baten bidez jakin nian, bazela Donostiako talde bat autobusean haruntz joateko zena. Haiekin hitz egin ahal izan nian, eta tokirik ez nuela jakitean, bakarrik joatea erabaki nian. Horrela, Ostegun Sainduz, goizean goiz bidean jarri, eta iluntzean han ninduan.

—Non zegok hori, eta zer duk?

—Lyon-dik gora, 200en bat kilometro; Suiza, beste hainbeste kilometrotara, eskuinean gelditzen delarik. Zelai berde eta mahasti goxoen erdian, mendi kokor bat. Gainean bi herri txiki. Horietako bat duk Taizé. Iristean, begien aurrean lehenik agertzen dena, ez duk herria; gehiago zirudik kanpamendu bat. Dena den, erdian eliza berria; aldamenean, fraide etxea, eta mendi gaina eta beste zoko guztiak jendez beterik. Nahiz eta ilunarekin heldu gain hartara, berehala nabaritu nian nazio askotako jendea zela han: nola frantsesa hala ingelesa, alemana eta amerikarra, italiarra eta espainola edo portugesa. Bahuen japoniar eta indiar gazterik ere. Han eta hemen bide basterrean eraikitako letrerek esaten zian zertara hindoan: «PAQUES-TAIZE...». Urteoro bezala, nonahitik biltzen duk jendea mendi txiki hartan, RENCONTRES (topaketa) egiteko asmoz, bertako fraide-elkartarekin jaiak ospatzen dituelarik.

—Beno, eta zerk eraman hau haruntzaino? Erretiroa egiteko asmoak ala?

—Funtsean, erretiro gurak eraginda joan ninduan; baina, banekian ere, gutxi gora-behera, zerekin aurkituko nintzen. Horenbesteko jendetza artean, erretiro eskasa izango huke, noski. Halere, erdizka bederen, zerbait egin ahal izan nian. Izan ere, haruntz doanik, bost aukera izan ohi dizkik. Topaketa batean parte hartu nahi lukeenak, bere gogoia adierazte aski dik; berehala esaten ziotek non aurkituko dituen bere taldekoak. Talde horietako bat, «Réflexion» izenekoa huen. Zelai handi bat. Han-hemenka, dendak, eta baster batetan, Frantziako haramadak utziriko etxola zahar bat. Inguratu orduko, neska bat ondoratu zitzaizkidan; alemana bera, eta frantsesez mintzatuz, eta barrura eraman nindian. Hiru-lau mahai. Tximist argia. Hamarren bat lagun mahai inguruan jarriarik, isiltasun osoan iakurtzen. Gehienek Test. Berria ziaten. Alemanez, ingelesez eta frantsesez. Beste bat ere bazegoan, ile beltz eta bizar luze; nongotarra izango, eta sorbaldan ikusi nioan garai batetako eskapulario handi haietakoa, «Nuestra Señora de los Dolores» izen-irudi eta guzti: Hego Amerikatarra izan behar zian. Denda inguruan, kanpotik, berriz, zenbait irakurtzen, nor bere aldetik; halakoa bere mantan bildua, bestea aurkian jarria. Bahuen han isiltasunik, beste muturrean ari zirenen abesti eta hizketa gureganaino etorri ezean.

—Nazioarteko topaketa aipatu duk. Zenbatsu bildu zarete, eta nondiko jendea?

—Nere taldean, aleman, ingeles, amerikatar, suizar bi, italiar bi eta ni gintuan. Jendea, bost Kontinentetarik huen. Gehiena europarra.

Ikusgarria, ordea, hango elkartasun harrigarria. Pentsatu ee nian, ez dela gaur egun nazioarteko halako desberdintasunik, jenerazio artekoa baizik. Ikus-tekoea huan benetan, jende guztia janari berdina jaten, guztiak elizkizun berean parte hartzen, milaka gazte dinamismo batek eragina, munduko desberdintasuna kentzeko bideak bilatzen... Guztiok hogeitakoz bat, eskas, izango gintuan, nahiz eta zenbait hageitamar mila bazela esan.

—Elkarri ulertzeko zer bide zenuten?

—Gehienetan, elkarri ulertzeko nahikoa lan izan ohi diagu. Han ez huen halakorik. Nazio bakoitzeko taldeak bere egontoki berezia bazian. Denok batera biltzen ginelarik, hizkuntza ofiziala frantsesa huen; baina, bat-baterako itzulpenak izaten hituen, hizkuntza nagusienetara. Elizan, itzulpen hori bertako fraideek egin ohi ziaten; kanpoan zerbait adierazi nahi zenean, berriz, eskuko altabosez gazte treberen batzuk nori bere hizkuntzan zuzentzen zitzeizkiguan. Orobat, Fr. Roger, fraide zuzendaria, Bazko egunez guztioi mintzo zitzaigularik, bat-bateko itzulpenen eman zitzaiguan haren hizaldia.

—Erretiroa egiteko asmoz joan hintzela esan duk. Hori egin ezinda, hire asmoa ustel atera zaik, beraz, ala?

—Lehen esan diatenez, ezin esanen nike hitsegin nuenik. Ahaleginak egin nizekian pertsonal giroz bizitzeko egun haiek. Bagenian nork geure isil giroa; bageizkian geure liburuak; baita, bi hizketaldi ere bertako fraideek zuzenduak. Hizketaldiak, egungo egunekin giroan oinarrituak, hain zuzen, hots, Bazko giroan; eta horretatik, beste burutapen sakonetara bideratu gintzian, Jainkoaren heriotza delako puntu hori egoki ukituaz. Heriotza eta piztea, funtsean... Hotrik aparte, aski distrakzio bide bahuen noski, bai inguruan, bai eliza barnean ere. Baina, aitortu behar diat, mesede handia egin didala beste erlijio dimentsio horrek. Han bizi zen giroak, alegia. Halako sinemen bizia, halako dinamismoa nabaritzen nian, beste inon eta inoiz sentitu ez dudana bezalakoa. Ez hue txantxetako gauz milaka gazte talde hura elizan bakarka otoitzean ikustea! Eta nola otoitz egin gero! Ez GURE AITAKA, ez errosarioka; baina eliza erdian eta basterrean ikusten nizekian, makurtuta, buruaz lurra jotzen zutela, besoak zabaldurik, Salmoak errezatzen, lurrean etzanik... Eta nahiz elizan egun osoan jendea sartu eta atera ibili, bazegoan isil giro ederrik. Harritzekoa benetan, guk zorrotzat edo jende txolintzat edo hippizat jotzen ditugun neska-motil haiek, eliza beteka, elizkizunetan parte hartzen eta halako ermetasunez... ikustea, eta Ostirala Sainduz, banan-banan isil isilik joan katoilko aldarera eta bertan zegoan Jaunaren gorputza hartzen, gero nor bere tokira baztertu, eta han ordu luzeak egiten... Bai, esan behar diat, kristautasunaren lehen garaira erama bezala sentitu nuela nere barrua. Beste gazte bat ere ikusi nian, ile zarpail horietakoa, sorbaldan kazadora antzeko bat, eta haren erdian «Jesus, Revolution» delako letrero eta irudiaz elizan otoitz egiten. Elizkizunetan, jende haren erdian, nere burua gure katedraletako dotore jantziriko eta usain gozoko gure jendearen elizkizunetatik oso urrun sentitu nian; jende hotzez beteriko gure elizetatik oso aparte. Inoiz eta inon ez bezala ikusi eta sentitu nian eliza betearen otoitzaren berotasuna, bizitasuna. Bai, zerbait gehiago ikusi diat bizitzan.

—Eta horrenbeste jenderentzat jateko kontua nola?

—Egia. Ez huen txantxetako gauza hainbeste jenderentzat janaria prestatzea. Baina, badakik: preokupazio guztia jatea ez denean, jateko arazoa aisago moldatzen duk. Ongi organizatua zegoan. Hasieratik eman ohi ziaten txartel bat, 9 franko ordainduz, eta txartel horrekin eskubidea huan eguneko lau otorduetarako eta kanpamentuan lo egiteko. Ez uste, hango bazkari edo afariak urdaila leher eraziko zianik.

—Loa aitatu duk. Nolz moldatzen zineten?

—Denda asko izanik ere, jende hanitz elizara joaten huen lotara. Bai, elizan lo egiten zian jendeak, neskak eta motilek batera. Pentsatu ere nian, gure arteko zenbait «epailari» zorrotz han izan balitz dehadar ederrik atera izanen zukeela. Baina, ez; jendeak ez zian han halako prolemarik ikusten, eta neska-motilak, nahasian, han zeduean lo, lasai egon ere. Hantxe egin nizekian neuk ere bi gauetako loak, hanka-usain eta zurrunka artean.

—Heldu jenderik ba ahal huen; eta fraide eta monjarik?

—Zenbait heldu ere bazebilean; hanbesteren artean gutxi eman arren, esango nitek, multzo polita osatzen zutela. Fraide eta apaizik ere bahuen; baina, badakik, gaur egun ez direla aisa ezagutzen. Bi monja bakarrik ikusi nizekian, Bazko elizkizunean.

—Langile ala ikasle jendea huen?

—Ez nitek esango zeinetatik zen gehiago.

ELIZA INSTITUZIO (I)

Dudari ez dago kristauen problemak gehienbat maila praktikoko batetakoak izaten direla gehienetan. Lehen momentu batean kristaua ez du hainbeste kezkatzen Eliza Jesusek berak sortua, ala geroztik jaioa den jakiteak, are gutxiago Eliza eta Jainkoaren erreinua bereizteak edo Eliza salbazio bide bezala nola ulertu behar den jakiteak. Kristauak Elizari buruz hitzegiten duenean instituzio bat, erakunde bat du begien aurrean. Eta Elizak erakunde denez, eraturik dagoenez, sortzen dizkio problemak.

Bestaldetik berriz, gauza garbia da baita ere, Eliza instituzioak zer ikusi haundia duela lehen aipatutako galderekin. Orain arteko lanetan galdera hoiekin jardun gara, zerbait esan nahian. Lan hoietan esandakoak gogoan izanik, ekin dizaiogun gaurko hontan Eliza instituzioari.

Elizak instituzio denez sortzen dizkio kristauari problemarik gehienak. Eta ez hori bakarrik: askotan min ere ematen dio. Eliza instituzioa zera da: Aita Sainduagandik hasi eta Elizako hierarkia maila guztiak herririk txikieneko apaizaganaino. Eliza instituzioa: aginduak eta legeak, ritoak eta ohiturak, sakramentuak eta tradizioak, «aparatoa», eta pixu eta eragin haundiko aparatoa. Motz eta labur esanda Eliza instituzio bezala edozein kristauren-tzat zera da: besteak, Elizan aginte dutenak, hierarkia bere irakasteko, zuzentzeko (agintzeko) eta santututzeko balore eta bosterearekin.

Instituzio hori ikusita halabeharrezko galdera batzuek sortzen zaizkigu: Elizaren helburua helburu espiritual bat baldin bada, zertara dator horrelako aginte eta hierarkia aparato izugarri hori, zerk bidezko duela instituzio haundi hori, inolaz bidezko baldin badaiteke? Eta Elizaren nolabaiteko instituzionalizazioa nahitaezinezkoa bada, gaur daukagun instituzio hau al da zuzena, eta gaur daukagun bezala? Zerk bidezko duela teologia mailan ez Eliza instituzio izatea, baizik eta instituzio konkretu hau izatea? Ezin al daiteke Eliza beste nolabait eratu, zenbateraino dira Elizaren era eta eraketa asko berez baliozkoak, betikoak eta betirakoak? Galdera honek beste hau dakar berarekin: ez al da egia Elizaren zenbait eraketa ez direla ez errebelaziozkoak, ez Jainkotikazkoak, historian zehar munduaren, gizartearen eta bere beharren eraginez sortutakoak baizik?

Galdera guzti hauei artikulu batetan erantzuterik ez dagoela garbi dago. Hala ere, saia gaitezen galdera hoién azpian dauden hiru gairi buruz zertxobait esaten; Hiru gaiak hauek dira:

1) Elizaren instituzionalizatu beharra, hau da, Elizaren eratu beharra.

2) Elizaren eratu beharra eta behar hontatik sortu den instituzio konkretu hau.

3) Kondaira eta instituzioa.

1) *Elizaren eratu beharra*: Joan den gizaldian ohizkoa zen Eliza ez zuela Jesusek sortu esatea, Paulok baizik. Paulo jotzen zuten garai hartako historiadoreek Elizaren benetako Aita bezala. Horregatik pentsatzen zuten batek baino gehiagok Jesusen jarraitzaile izateko ez zegoela Elizaren menpeko izan beharrik. Jokaera hau gaur ere nahikoa zabalduta dagoela uste dut: Jesus bai, Elizarik ez. Jokaera honen arrazoi politikoa berriz hau da: Eliza, instituzio denez, burokratikaegia, boteretsuegia bihurtu dela; gizonen zerbitzuan egon beharrean hauek bere menpeko morroi egin nahi dituela; aberatsegia, indartsuegia dela, maitasunez gurutzatzen hil zen Jesusen jarraitzaile izateko. Gauzak maila hontan ikusita, «Jesus bai, Elizarik ez» esaten dutenei ez zaie arrazoirik falta.

Hori esaterakoan zerbait ahaztu dugu ordea: Elizak, gizarte bat denez, beste edozein gizartek bezala eraketa bat beharrezkoa duela. Kondairan zehar izan diren anarkismo guztiak —eta hoietatik zenbait Elizaren barnean bertan sortutakoak dira— beharrezkoak izan dira morrontza bilakatu diren eraketak salatze-ko, bainan beti utopismoan gelditu dira. Bestalde berriz, gauza garbia da kristau sinismena individualismo bat ez dela, elkarte biza, elkartasunerako joera bere-berea duela. Elkarte hori berriz kondairan bizi izandako pertsona bati buruz mamitutako sinemenak eraginda sortzen da. Honetxek ematen digu lehen eraketa bat: kristau elkarteak ez da burugabea, zentro gabea, funtsetik beretik buru-duna, zentro-duna baizik. Honek ez du oraindik inola ere esan nahi lehen eraketa hari geroztik sortu den eraketa hierarkiko guztiaren munia besterik ez danik, hau da: geroztikako eraketa hierarkiko guztia muin haren hedatze eta desarrolatze berezko eta nahitaezkoa denik.

Kristau sinismenak inolako ezaugarriarik baldin badu elkarte bizi-ko sinismena izatea da. Eta elkarteak berekin du nolabaiteko ordena, nolabaiteko eraketa. Eliza osoki arbuatzea, beraz, ez da bidezkoa kristauatsun jator batean. Kristau sinismenak berekin duen elkarte bizitzarako joerak gure egunotako Eliza guztiz hierarkikoa besterik gabe justifikatzen duen ala ez, besterik da, noski. Kondairan zehar beti sortu dira Elizaren instituzionalizatzeko hertsiki baten kontrako joerak, eta ez kristau sinismenaren etsaigandik, beren burua Jesusen jarraitzaile fin eta jatorizat jotzen zutenengandik baiziki. Maila guztitan da egia kondaira irabazleek idatzi izan dutela eta, gure kasoan ere horixe gertatzen da: Elizan instituzionalizazio joera nagusi gertatzen denez, gainontzeko joerak edo ez dira aipatu ere egiten, edo beren balio eta ezaugarri guztietatik garbiturik aipatzen dira.

Bainan galdera hor gelditzen da beti: ez nolabaiteko eraketa batek, gaur eguneko Elizaren eraketa konkretuak baizik, ba al du inolako sentidurik? Ezerk bidezko duela al du gaur egun edozein kristauk Eliza deitzen duen instituzio hori? Gorago aipatutako bigarren puntuari ekin behar diogu beraz. Bainan, honez gero, datorren astean jarraitu behako.

JOSEBA ARREGI

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

JUAN BAUTISTA GAMIZ,

ARABAKO IDAZLEA (1696 - 1773)

Euskaltzaindiak batzar berezi bat eskaini dio Sabandon

JUAN GOIKOETXEAREKIN, JAKIN-MINEZ

Juan Goikoetxea euskaltzaina, Zeraingo semea dugu. Euskara eta Euskal gaietara eskainirik du bere bizitzaren zati nagusi bat. Egan, Euskera, Z. Argia eta beste aldizkaritan irakur ahal izan ditugu bere lanak. Liburu mordoska baten egile eta itzultzaile. Beste batzuen artetik aipa ditzagun «Errialde guztien historia», «Ernamifak», «Siberiar neskatsa», eta «Seksu-Ezididea». Azken hau Gaztañaga eta biak elkar-lanean moldatua. Oraintsu itzuli du euskarara beste liburu bat ere. Gure kondairaz mamitua berau.

Juan Goikoetxea Loiolako artxibutegia jorrazten ari zaigu. Euskal literatura eta kondairarentzat jadanik dato interesgarri asko aurkiturik du. Duena eta dakiena emateko beti prest. Goikoetxearengan gizon erne eta sakon horietako baten imajina aurkitzen dugu. Solaskidearentzat patxadatsu eta atsegina.

Loiola aldera hurbildu gara goiz ilunskan honetan. Oñaztarren dorretxea zurbil, bakar-ti, hits aurkitu dugu. Murru-ekoa usu dario, antzinateko oroitzapenen mintzo negartia bailitzan. Goikoetxearen gelan sartu gara, aita Aranek bildutako eskuiskribu batzuk mahai gainean, ia denak hemezortzigarren mendekoak. Paper hauen artean aparteko bertso sail bat ikusi dugu. Nork eginak ote? Goikoetxearen ustetan Azkoitian midikutzan ihardun zuen Sarako Joanes etcheberri; inondikan ez Larramendik. Hala zion Goikoetxeak: «Larramendik berriz jaio beharko liake honoko bertso hau egin ahal izateko». Gauzaok ikasi ondotik elkarriketari ekin diogu.

—Goikoetxea jauna, zer dela eta Juan Bautista Gamizi gorazarre hau?

—Gamiz Arabako idazlea hil zela berrehun urte bete dira Apirilaren 28an. Kardaberaz bezalaxe, Euskal Herriatik aparte, Boloniako lurralde urrunetan hil zen. Gorazarre honek Arabak eta Euskal Herri osoak eskaintzen dion heriotz-omen bat izan nahi du.

Badu beste helburu bat ere: Arabari bere idazle baten berri ematea. Gamiz ilunpetan luzaz egondu den idazle bat dugu. 1923an Joakin Azpiazu euskaltzainak, Donezteben egin zen Batzar batetan, Gamizek egindako olerki baten berri eman zion. Berrogeita hamar urtez geroztik Gamiz osokilago ezagutze-ko egokiera izan dugu. Honetan ez naiz bakarria. Beste jakintsu gehiagok ere aztertu du. Guztion lanez, Gamiz ilunpetatik argitara eramane behar dugu.

—Arabako idazle honen bizitza pittin bat agertu-ko ahal diguzu?

—Gamiz Arabako Sabandon jaio zen. Sabando hau Gasteiztik hegoalderuntz Maeztu inguruan dago. 1696an sortu zen. Larramendi, Kardaberaz, Basterretxea, eta Meagher idazle ezagunen aldi-aldikoa ikusten duzenez. Hogei urte zuelarik Jesulagundian sartu zen. Herri-eskola hutsez sartu ere egin zen; ez zen ikasia baina buruz oso azkarra. Pentsa zeinen azkarrak izango zen. Zuzendaritzak sukalde lanetatik atera eta Iruñeko ikastetxeko diru zain ordenatu zuen alajaina!

Iruñeko ikastetxean berrogei urte egin zituen, arik eta Carlos hirugarrenak Jesulagundia zapuztu eta atzerriratu zuen arte. Ikastetxeko letragiak eragin da liburu eta irakurgai samurrez kutsatzen hasi zen nonbait. Diru zaindaritzaren astunaz burua arindu beharrez, tarteka-marteka olerki eta bertsoak egiten zituen. Haatik olerkari osoa ez bada ere bertsogile bada gutxienez.

—Idazle bezala, zer idatzi zuen?

—Lanik luzeenak erdaraz eginik ditu. Halako batez, neskatxa bat egin zion bertsoak, erdaraz idazteari utzitazalako nahigabea eman zion. Ordutik denbora luzaz isildurik egon zen. Arik eta bere lagun bat honela mintzatu zitzaion arte: «erdaraz idatzi nahi ez badezu; zergatik ez idatzi euskaraz? Ordu-tik hasia dugu Gamiz euskaraz idazten. Bere euskarazko lanaren haserak hala dio.

«Erdaraz ezazu nahi ena vlotza».

Euzqueraz copla eguiten ez tute nlc lotza».

Ez zuen askorik idatzi, edo bere lan guztiak ez ditugu bildu. Sakabanaturik dirateke. Zazpi olerki du. Bi luze, hirugarren bat halaholako luzeraz. Eta beste lauak laburrak. Hori da bere lan guztia. Maite kantak la denak.

—Arabak idazle bat horrela arkitzeak balio handia izango du noski. Zer deritzazu?

—Nik hala uste, gure Literaturak garai hartako arabar idazle gutxi du, geroagorik ere. Arabak ja-

kiten duenean Gamiz bere seme idazlearen berri, gozoz poztu eta bere lehengo burua ezagutuko duela iduritzen zait. Honez gainera esan beharra dago Gamiz bertsogile polita genduela. Nahiz eta ez oso ugaria izan. Hizkuntza aldetik ere gauza interesgarri-rik eskaintzen digu Gamizek, aditz eta fonetika aldetik batik bat. Hori da Mitxelena jaunaren ustea ere. Eta baliozko ustea dela esango nuke nik ere.

—Besteak beste, Mitxelenaren Literaturan agertzen da Gamizen izena. Baina Gamiz idazlea ez bide da ezagutzen. Zer dela eta gaurdaino isilik? Euskal-dunon axolabekeriaz ote?

—Baditeke holakorik ere. Baina hori baino arazo astunagorik baugu. Carlos hirugarrenak Jesulagundia-aren bizitza etenik utzi zuen. Gure artxibu eta idazle denak lurpean erdi hilik gelditu ziren. Are gehiago, Gamizen historiak badu beste zoritxar bat ere. Bere lanak eskura zirenean, arkitzaileak Gamizenak ez bai-no bilbilitar edo Calatayuko Butron Muxikarenak zi-rela uste izan zuen. Butron Muxika hau ere jesuita zen. Gamizen garaiko edo pittin bat lehenagokoa. Aita Aranek, G. Henaoren «Averiguaciones sobre las antigüedades de Cantabria» liburuari egin zion eras-kinean ere, XVIII mendeko idazleen zerrendan B. Mu-xika agertzen zaigu. Joan zen Apirilaren 27an, Eus-kaltzaindiaren Batzarrean, horregatik esan nuen ez dela harako B. Muxikarik. Honen izena kendu eta Arabaren eta guztion pozez Gamizen izena sartu be-har dugula Euskal idazleen zerrendan, alegia.

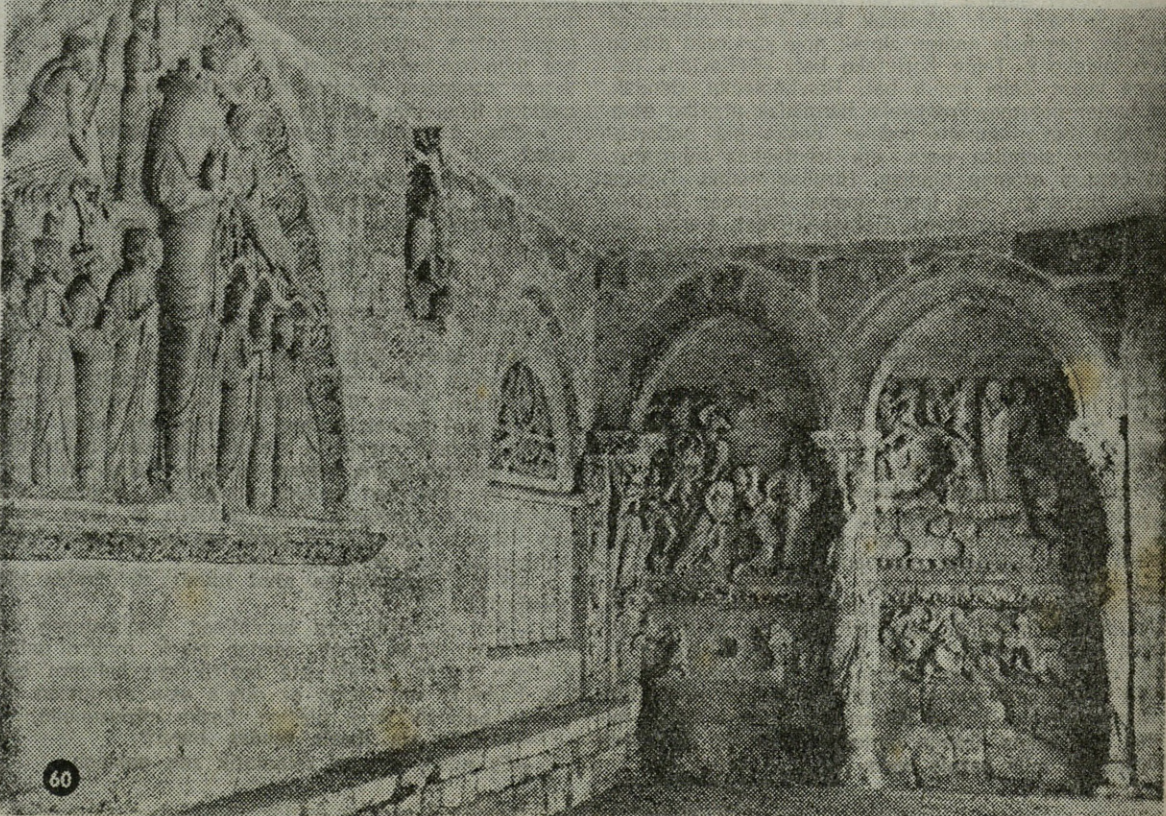
—Euskaltzaindiaren Batzarrean zer agertu duzu zuk Gamizi buruz?

—Batzar honetan, nik sail mugatua nuen. Gamiz bera, honen herria, bere garaiko Euskal giroa, nondik idazle egin zen, zer idatzi zuen eta. Beste arabar seme jakitun batek, Eknörrek hain zuzen, Gamizen idazkien aditz, fonetika eta hizkuntzari buruzko azter-keta egin zion. Hau ere oso lan interesgarria izan zen.

—Goikoetxea jauna, begieman diet hemen mahai gainean dituzun eskuiskribu hauei. Gauza interesgarri asko duzu hemen eskuartearen. Zer lan burutzen ari zara une honetan?

—Egia esango dizut, orain arte, Euskal alorrean, ez dut nahi nukeen haina lan egiterik izan. Neure bizitzan etenaldi luzeak izan ditut. Zuk badakizu ni urte askotan Euskal giro eta arnasatik urrundua bizi izan naizela. Hemendik aurreruntz nahi nuke zerbait taxuzkorik egin. Lehenik, diozun bezala hemen bil-durik ditudan olerkiez liburu mardul bat argitara nahi nuke. Emezortzigarren mendekoak dira gehienak, za-harragorik ere bai tartean. Olerki bezala denek balio haundirik ez dute; batzuk nahiko mottelak dira. Baina hizkuntza aldetik, diren garaikoak izanik, guztiz inte-resgarri zaizkigu.

Beste lan bat gaitzilen edo izengoitiaz egiten ari naiz. Seizazpi mila izen bildurik dut. Orain arte bil-dutakoak hemengo herri ingurutakoak dira. Lanik zal-lena orain datorkit: beste herri aldetara irten beha-rra. Bilketa honetan batzuek oso ongi lagundu di-date; beste zenbait hitzeman ondotik ezer ez di-date egin. Egnik usteko lan asko hutsik arkitu dut. Izengoiti hauk ez dago oraingoz argitaratzetik, min emango liekete zenbaiti.

Armentia San Andres eliza

Aita Juan Goikoetxea

Ari naiz beste gauza bat egiten ere: ardien ize-nak biltzen ari naiz. Bitik hiru mila ardi izen bildurik dut. Datorren udako bilketa Urbiako artzaiekin egingo dut. La nahu batpatean egiterik ez dago. Artzaiek susmo txarrik izan ohi dute, arik eta zure helburuak garbiro ikusi eta konfiantza hartu arte. Susmo txar guztiak uxatu ondotik, beren giroari itsatsiaz lan egi-ten dut. Haatik aurtengo saioa ere aurrez prestatzen jardun dut.

Bilketaok guztiok geroko frutu izango dira, an-tzinako Euskal zuhaitz zaharrek emana, eta ene er-l-tziz galzorian daudenak. Latin olerki zaharren me-zura ari naiz ni ere beraz: «geroko gizaldiari» on egingo dioten zuhaitzak landatzen.

—Azken galdera, Juan. Zer deritzazu gure Litera-turaren egoerari?

—Literaturak berak darama hizkuntzaren zoria. Gu-re ahal guztiak eginagatik ere nahiko larri dabila. Gure Literaturak bide eta joera berriak hartu ditu, batez ere gaiez. Hots anitz giza-katramilatuagoa ager-tzen zaigu. Gizarte egoeraren espresio hurbila da egungo literatura. Gai mota guztiak euskaraz eman nahi izatea beetan txalogarria da.

Orain, hizkuntza aldetik, Joanes artzaiekin bate-ra esateko, iruditzen zait odolmehehexeagoa. Zenbait liburu idazkeraz nahiko baldres agertzen da; denak ez, ez eta gutxiagorik ere. Gure maisu haundiak hor dabilta beren liburuekin eta jakina horiek beti be-zala maisuki idazten dute.

Ez dezaket amai zure galdera, hauxe eratsitzeke: gizagi-ro pozoidu haserre hau erabazten, guztiok aha-legindu behar dugula. Geure buruzulatzaille izateari utzi eta euskaldungoa indartu behar dugu.

—oOo—

Honenbestez bukatu dugu Goikoetxearekin gaurko elkarriketa. Beste ordu pila bat xahutzeko ez da solaskide kamutsa. Goikoetxea lanean eta Loiola do-rreetxea hodei lodi tripakitsuek inguratutik isil eta bakarti utzi ditugu.

ANATSAN